

Republika e Kosovës
Republika Kosova - Republic of Kosovo
Qeveria - Vlada - Government
Ministria e Industrisë, Ndërmarrësisë dhe Tregtisë
Ministarstvo Industrije, Preduzetništva i Trgovine
Ministry of Industry, Entrepreneurship and Trade
Departman Industrije – Odsek za Industrijske Politike

SEKTOR C

Prerađivačka Industrija

I
Z
V
E
Š
T
A
J

2
0
2
2

Oktobar, 2023

Sadržaj

Korišćene skraćenice.....	4
Spisak tabela.....	5
Spisak figura.....	6
Uvod.....	7
Metodologija.....	8
EKONOMSKA ANALIZA.....	9
Bruto domaći proizvod.....	9
Učešće dodatne vrednosti u BDP-u	11
Dodata vrednost po glavi stanovnika.....	11
Učešće dodate vrednosti u BDP-u po sektorima	12
Direktne strane investicije.....	13
Strane direktne investicije prema ekonomskoj aktivnosti	13
Strane direktne investicije prema zemaljama	14
Finansijsko tržište	15
Domaći krediti od banaka za privatni sektor (% BDP-a)	15
Trgovinski bilans	16
Učešće izvoza u (% BDP-a)	16
Izvozi i uvozi, Sektor C	17
Izvozi, Sektor C	17
Uvozi, Sektor C	18
Izvozi i uvozi sa zemljama EU-a	21
Izvozi sa zemljama EU	23
Uvozi sa zemljama EU-a	24
Izvozi i uvozi sa zemljama CEFTA-e	25
Izvozi sa zemljama CEFTA-e	27
Uvozi sa zemljama CEFTA-e	28
Izvozi i uvozi sa zemljama EFTA-e	29
Izvozi sa zemljama EFTA-e	31
Uvozi sa zemljama EFTA-e	31
Izvozi i uvozi sa drugim zemljama	32
Izvozi sa drugim zemljama	34
Uvozi sa drugim zemljama	34
Geografska raznolikost izvoza i uvoza	35

SOCIJALNA ANALIZA	36
Radna snaga	36
Učešće sektora C u zapošljavanju	36
Doprinos podsektora ukupnoj zaposlenosti u Sektoru-C	38
Žene zaposlene u sektoru C	38
Sveobuhvatno zapošljavanje	39
Elastičnost zaposlenosti	39
Plate u proizvodnji	40
Relativni intenzitet plata u industrijalizaciji	41
Ukupni iznos plata u sektoru-C, u odnosu na DVP	42
ANALIZA ŽIVOTNE SREDINE	43
Energetska efikasnost u sektoru proizvodnje	43
Intenzitet Energije u proizvodnji	43
Emisije CO₂-a	44
Intenzitet CO₂-a za dodatnu vrednost u proizvodnji	45
ZAKLJUČCI	46
REFERENCE	48

Spisak skraćenica

ASK	-	Agencija za Statistiku Kosova
PAK	-	Poreska Administracija Kosova
EU	-	Evropska Unija
KBK	-	Konsolidovani Budžet Kosova
BDP	-	Bruto Domaći Proizvod
CBK	-	Centralna Banka Kosova
CEFTA	-	Sporazum o Slobodnoj Trgovini Centralne Evrope
DI	-	Departman Industrije
CK	-	Carina Kosova
OIP	-	Odsek za Razvoj Industrijskih Politika
EFTA	-	Evropsko Udruženje za Slobodnu Trgovinu
SDI	-	Strane Direktne Investicije
ODK	-	Ostale Depozitarne Korporacije
MIPT	-	Ministarstvo Industrije, Preduzetništva i Trgovine
PGKSD	-	Prosečna Godišnja Kamatna Stopa na Depozite
DVP	-	Dodatna Vrednost Proizvodnje
WITS	-	Svetsko Integrisano Trgovinsko Rešenje
WDI	-	Pokazatelji Svetskog Razvoja

Spisak tabela

Tabela 1	Bruto domaći proizvod po privrednim sektorima.....	10
Tabela 2	SDI po privrednim sektorima, 2016 – 2022.....	13
Tabela 3	SDI prema zemljama porekla, 2015 – 2022.....	14
Tabela 4	Efektivne kamatne stope na kredite ODK-a.....	15
Tabela 5	Sektor-C, izvoz i uvoz sa zemljama EU-a, CEFTA-e, EFTA-e i drugim zemljama....	19
Tabela 6	Sektor-C, izvoz i uvoz sa zemljama EU-a.....	21
Tabela 7	Sektor-C, izvoz i uvoz sa zemljama CEFTA-e.....	25
Tabela 8	Sektor-C, izvoz i uvoz sa zemljama EFTA-e	29
Tabela 9	Sektor-C, izvoz i uvoz sa drugim zemljama.....	32
Tabela 10	Sektor C, Broj preduzeća i zaposlenih.....	37
Tabela 11	Elastičnost zaposlenosti u poređenju sa drugim zemljama.....	40
Tabela 12	Plate.....	41

Spisak figura

Figura 1	Učinak BDP/po glavi stanovnika Kosova u poređenju sa zemljama regiona.....	9
Figura 2	Dodata vrednost proizvodnog sektora, učešće u BDP-u.....	11
Figura 3	Dodata vrednost proizvodnje po glavi stanovnika u BDP-u, Kosovo u poređenju sa drugim zemljama.....	12
Figura 4	Dodata vrednost u BDP-u po sektorima.....	12
Figura 5	Trgovinski bilans Kosova.....	16
Figura 6	Učešće ukupnog izvoza u (% BDP-a).....	16
Figura 7	Učešće proizvodnje na izvoznim tržištima u 2021. godini.....	35
Figura 8	Učešće proizvodnje na uvoznim tržištima u 2021. godini.....	35
Figura 9	Doprinos podsektora u zapošljavanju Sektora-C, u %.....	38
Figura 10	Sveobuhvatna zaposlenost u % (prema rodu).....	39
Figura 11	Relativni intenzitet plata u industriji.....	41
Figura 12	Fakture plata u odnosu na dodatu vrednost, DVP izražen u %.....	42
Figura 13	Efikasnost energije u sektoru proizvodnje.....	43
Figura 14	Intenzitet energije.....	44
Figura 15	Emisije CO ₂ -a, na 1 milion evra u DVP-u.....	44
Figura 16	Intenzitet CO ₂ -a na 1 milion evra generisanih DVP-a.....	45

Uvod

Istorijski gledano, industrijalizacija Kosova je počela 1960.godine do kasnih 1980-ih, sa kosovskim kompanijama koje su bile integrisane u širi industrijski lanac vrednosti u bivšoj Jugoslaviji. Proizvodnja je stekla teren na Kosovu kroz proizvodnju, između ostalog, automobilskih delova, proizvodnju akumulatora i obradu metala. Raspad bivše jugoslovenske federacije nastavljen je paralelno sa periodom brze deindustrijalizacije. U posleratnom periodu, Kosovo je doživelo nizak industrijski razvoj.

Dinamičan razvoj privatnog sektora u malim i srednjim preduzećima (MSP), sa posebnim akcentom na proizvodni sektor, kao i inicijative za privatizaciju, prvi su koraci procesa ka razvoju tržišne privrede i integracijama u regionalne i međunarodne institucije. U privredi Kosova, mikro, mala i srednja preduzeća čine glavni stub privrede, sa oko 98%.

Možda više od većine sektora, proizvodnja ima visok potencijal za stvaranje značajne produktivnosti i dodatnih dobitaka u vrednosti privlačenjem novih tehnologija i inovacija. Industrijski razvoj takođe može imati brojne pozitivne razvojne implikacije izvan proizvodnog sektora. Zbog različitih veza sa drugim sektorima privrede, industrijski razvoj može stimulisati rast i razvoj u sektorima kao što su poljoprivreda i rudarstvo na Kosovu i u industrijama odgovarajućih usluga.

Da bi imali detaljan pregled stanja ili trendova razvoja industrije, Kreatori industrijskih politika u okviru Ministarstva industrije, preduzetništva i trgovine, na osnovu obrađenih statističkih podataka, pripremili su Godišnji izveštaj Prerađivačke Industrije 2023, za analizu učinka sektora-C, analizirajući tri glavne dimenzije: ekonomsku, socijalnu i ekološku dimenziju.

Svrha izrade Godišnjeg izveštaja je predstavljanje glavnih trendova razvoja privrede Kosova, za godine 2020-2022, sa posebnim naglaskom na glavne industrijske grane tokom 2022 godine, ali i uporedne analize sa zemljama regiona, kao i trend razvoja u sektorima prerađivačke industrije.

Analizirani podaci, predstavljeni u ovom izveštaju, mogu poslužiti institucijama, akademcima, kreatorima politika, operativnim poslovanjima (postojećim i onima sa potencijalom u privatnom sektoru), investitorima, donatorima, istraživačima itd. Izveštaj za Sektor-C (prerađivačka industrija) daje detaljniji pregled oko glavnih trendova koji utiču na industriju zemlje i olakšava rad svim relevantnim akterima u kreiranju efektivnijih razvojnih politika, zasnovanih na merljivim indikatorima.

Metodologija

Izveštaj je sastavljen korišćenjem istraživačkih metoda različitih istraživačkih izveštaja, kao i kvantitativnih i kvalitativnih podataka dobijenih od Agencije za statistiku Kosova, Centralne banke Kosova, pokazatelja Svetske banke i drugih relevantnih institucija.

Kvantitativne i kvalitativne podatke obrađivalo je i analiziralo osoblje MIPT-a, konkretno obrađivači statističkih podataka i kreatori industrijskih politika u Departmanu za industriju.

U cilju pružanja tačnih informacija predstavljenih u tabelarnom i figurativnom obliku, za prikazane podatke korišćene su metode kombinovanja i poređenja.

Statistički podaci su obrađeni u opštem delu za prerađivačku industriju Sektora-C, opšte vrednosti koje obuhvataju kodove 10-33 poredeći sa zemljama Zapadnog Balkana (BP6). Opis podsektora u ovom izveštaju je raspoređen po kodovima, kao što su raspoređeni u NACRev2.

Podaci za podsektore, osim što su obrađeni prema dvocifrenim kodovima, kao što su podaci za izvoz i uvoz, prikazani su i prema delatnostima trocifrenog koda, dok su podaci za podaktivnosti za preduzeća, zapošljavanje i promet na Kosovu prikazane su prema četvorocifrenom kodu.

Iz obrađenih statističkih podataka napravljene su analize za BDP, SDI, trendove izvoza i uvoza u prerađivačkoj industriji kako u regionu tako i sa drugim zemljama, kao i najveću vrednost izvoza Kosova po zemljama. U ovom izveštaju su prikazane analize sa podacima prema četvorocifrenom kodu za broj zaposlenih u industriji, broj preduzeća prema veličini i vrednost prometa, prema delatnostima.

Nakon predstavljenih analiza u vezi sa opštim podacima i trendovima za prerađivačku industriju, Sektor-C, u ovom izveštaju su dati zaključci koji se odnose na stanje i trendove proizvodnje u prerađivačkoj industriji na Kosovu.

Za sve podatke koji su korišćeni u Analitičkom izveštaju za prerađivačku industriju zabeleženi su pozivi ili izvor informacija.

EKONOMSKA ANALIZA

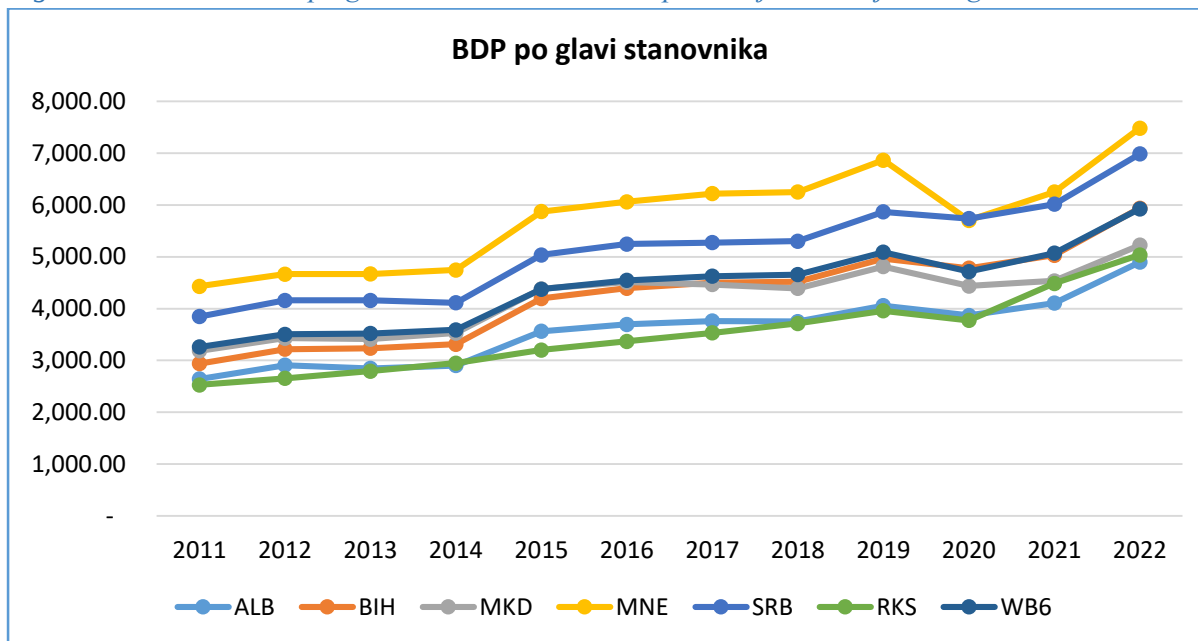
Bruto domaći proizvod

Bruto domaći proizvod (BDP) je najvažniji ekonomski pokazatelj nacionalnih računa, koji predstavlja ekonomski učinak jedne zemlje u određenom vremenskom periodu.

Prema statistici Nacionalnih računa „Bruto domaći proizvod (BDP) 2008-2022), objavljenoj u septembru 2023. godine, realni rast BDP-a u 2022. godini u odnosu na 2021. godinu iznosio je 5.22%.

Prema podacima „Indikatora svetskog razvoja (World Development Indicators)“, u odnosu na zemlje zapadnog Balkana i statistike nacionalnih računa Kosova (2008-2022), Kosovo predstavlja najniži ukupni ekonomski učinak u BDP-u/glavi stanovnika od 5,037 evra za 2022. godinu, što znači da je ispod proseka BP6 od 5,927 evra. Uprkos nedostatku, počevši od niske osnove, Kosovo je raslo bržom stopom od svojih regionalnih kolega (zemalja): stopa rasta BDP-a/po glavi stanovnika Kosova bila je 5.9% u periodu 2011-2022, gde je premašila region za (0,8%), izuzev Bosne i Hercegovine koja je imala rast od 6%, dok je prosek BP6 bio 5.1%. Međutim, postojeću stopu rasta treba ubrzati kako bi se osiguralo da brže sustigne svoje regionalne kolege(zemlje).

Figura 1: Učinak BDP-a/po glavi stanovnika Kosova u poređenju sa zemljama regiona

Izvor: WDI i ASK

Glavne ekonomske aktivnosti koje su doprinele rastu BDV-a u periodu 2019-2022 bile su: Trgovina na veliko i malo; popravka vozila i motocikala, prerađivačka industrija, građevinarstvo, poljoprivreda, lov, šumarstvo, ribarstvo, poslovanje sa nekretninama itd.

Tabela 1. Bruto domaći proizvod po privrednim aktivnostima, po aktuelnim cenama (u %)

Nace Rev.2	Ekonomске aktivnosti	Godina 2018	Godina 2019	Godina 2020	Godina 2021	Godina 2022
A	Poljoprivreda, lov, šumarstvo i ribarstvo	6.5	7.2	7.4	6.9	7.4
B	Ekstrakciona industrija	2.2	2.0	2.0	1.9	1.5
C	Prerađivačka industrija	13.1	12.9	13.4	12.9	13.2
D	Snabdevanje električnom energijom, gasom	3.5	3.4	3.9	3.6	3.8
E	Snabdevanje vodom	0.7	0.7	0.6	0.6	0.6
F	Građevinarstvo	8.4	8.2	7.7	8.5	8.5
G	Trgovina na veliko i malo; popravka vozila i motocikala	12.5	12.8	12.8	13.6	14.3
H	Transport i skladištenje	4.5	4.4	3.9	4.3	4.4
I	Hoteli i restorani	1.9	2.1	1.6	2.1	2.1
J	Informisanje i komunikacija	1.9	1.9	2.0	1.9	2.0
K	Finansijske i osiguravajuće delatnosti	3.6	3.9	4.1	3.7	3.9
L	Poslovanje nekretninama	7.1	7.0	7.3	6.4	6.1
M	Stručne, naučne i tehničke delatnosti	1.5	1.4	1.6	1.4	1.4
N	Administrativne i pomoćne aktivnosti	0.7	0.7	0.7	0.7	0.7
O	Javno i odbrambeno administriranje; obavezno socijalno osiguranje	5.8	5.9	6.6	5.5	5.0
P	Obrazovanje	3.8	3.7	3.8	3.4	3.1
Q	Zdravstvo i aktivnosti socijalnog rada	2.2	2.2	2.7	2.3	2.1
R	Umetnost, zabava i rekreacija	0.4	0.2	0.2	0.2	0.2
S	Ostele usluge	0.4	0.4	0.4	0.3	0.3
T	Delatnost porodičnih ekonomija kao poslodavaca; Nediferencirane robe i usluge proizvedene u kućnim aktivnostima za sopstvenu upotrebu	-	-	-	-	-
	BVSH sa osnovnim cenama	80.6	80.8	82.6	80.2	80.4
	Porezi na proizvode	19.4	19.2	17.4	19.8	19.6
	Subvencije u proizvodima	-	-	-	-	-
	Bruto domaći proizvod	100	100	100	100	100

Izvor: Agencija za statistiku Kosova/Ekonomska statistika i nacionalni računi

Prema tabeli broj 1, u 2022. godini, trgovina na veliko i malo, popravka vozila i motocikala je privredna delatnost koja najviše doprinosi BDP-u sa 14.3% ukupne vrednosti BDP-a, zatim sledi prerađivačka industrija sa 13.2% koja, u odnosu na 2021. godinu, ima povećanje učešća BDP-a za 0.3%.

Sektor-C, prerađivačka industrija u BDP-u učestvuje sa 13,2%.

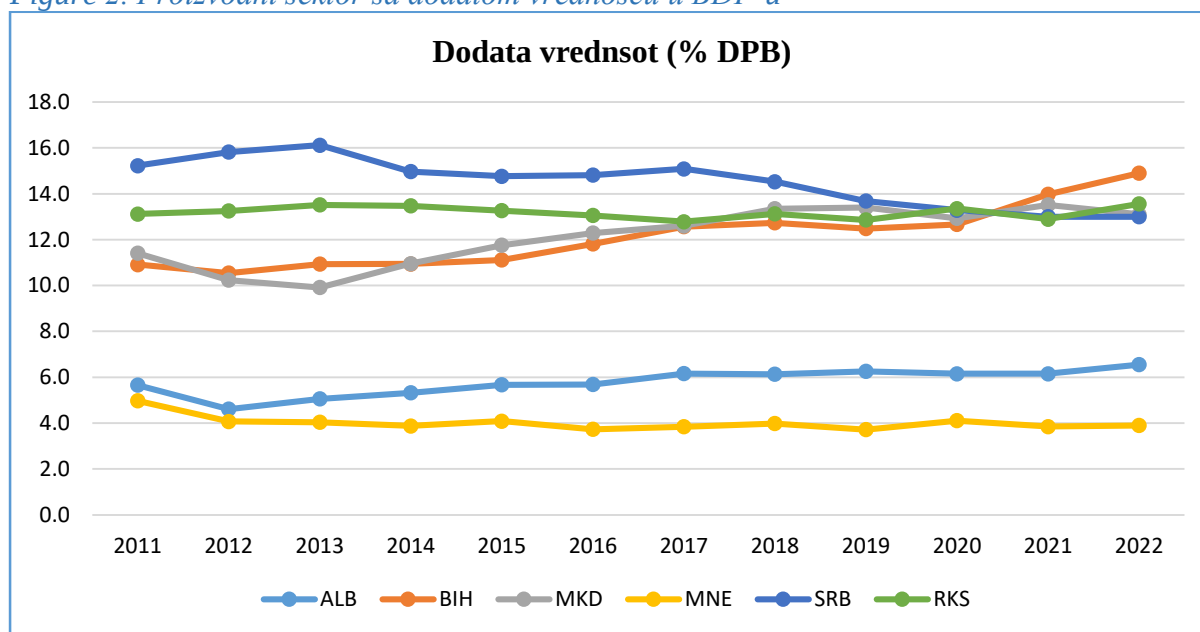
Od ukupno 20 delatnosti prikazanih u tabeli, 7 delatnosti su zabeležili rast, dok u 2021. godini rast su imali 5 delatnosti, među kojima je najveći rast u 2022. godini zabeležila delatnost Trgovina na veliko i malo; popravka vozila i motocikala sa povećanjem od 0.7%.

Učešće dodatne vrednosti u BDP-u

Sistem nacionalnih računa Ujedinjenih nacija zahtijeva da se dodata vrijednost mjeri ili po osnovnim cijenama (isključujući neto poreze na proizvode) ili po izlaznim cijenama (uključujući neto poreze na proizvode koje plaćaju proizvođači, ali isključujući promet ili poreze na dodatu vrijednost). Obje procjene isključuju troškove dostave koje proizvođači posebno naplaćuju. Ukupni BDP se mjeri cijenama kupaca. Dodana vrijednost industrije obično se mjeri u baznim cijenama.

U 2022. godini, nivo industrijalizacije Kosova, mjeren učešćem DVP-a u BDP-u, iznosi (13,6%) i premašuje prosjek od BP6 (10,8%), sa izuzetkom Bosne i Hercegovine sa (14,9%). Podaci za 2022. godinu za Srbiju i Crnu Goru nisu objavljeni, stoga su uzeti podaci za 2021. godinu.

Figure 2. Proizvodni sektor sa dodatom vrednošću u BDP-u

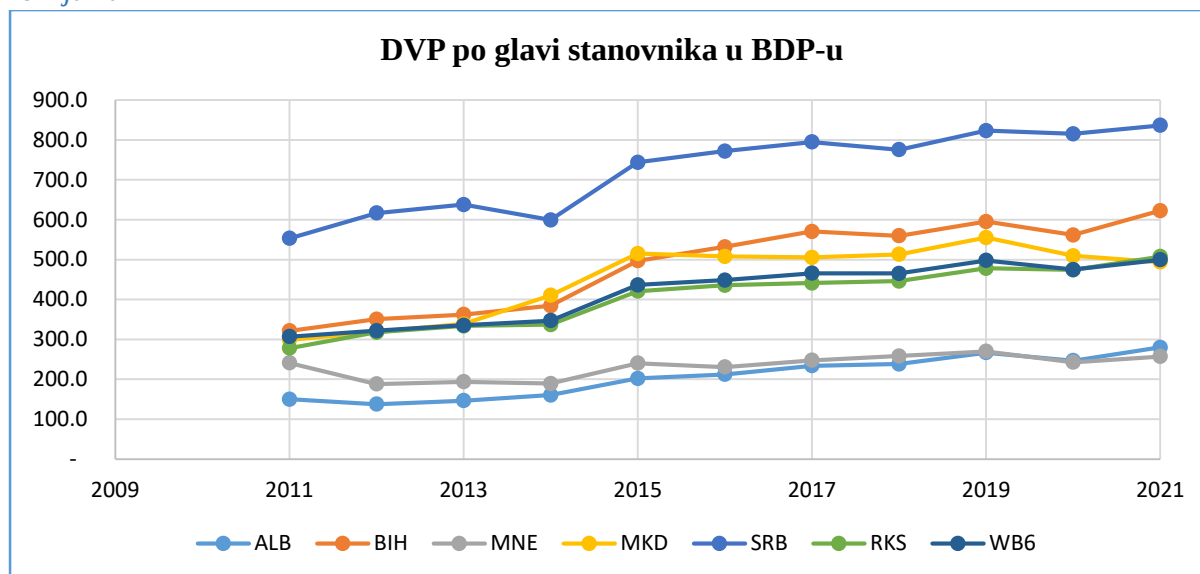
Izvor:: World Development Indicators

Dodata vrednost po glavi stanovnika

Dodata vrednost po glavi stanovnika ukazuje na osnovu nivoa industrijalizacije zemlje prilagođene veličini privrede. Jedna od statističkih upotreba DVP-a po glavi stanovnika je klasifikacija grupa zemalja prema fazi industrijskog razvoja.

Proizvodni kapacitet proizvodnje jedne zemlje meri se dodatom vrednošću koja se stvara u proizvodnom sektoru po glavi stanovnika. Prema ovome, 2021. godine Kosovo je bilo 507 evra/po glavi stanovnika, iznad proseka BP6 od 499 €/glavi stanovnika. Niže od Srbije, koja je imala DVP od 836 €/glavi stanovnika, i Bosne i Hercegovine sa 622 €/glavi stanovnika.

Figura 3: Dodata vrednost proizvodnje po glavi stanovnika u BDP-u, Kosovo u poređenju sa drugim zemljama

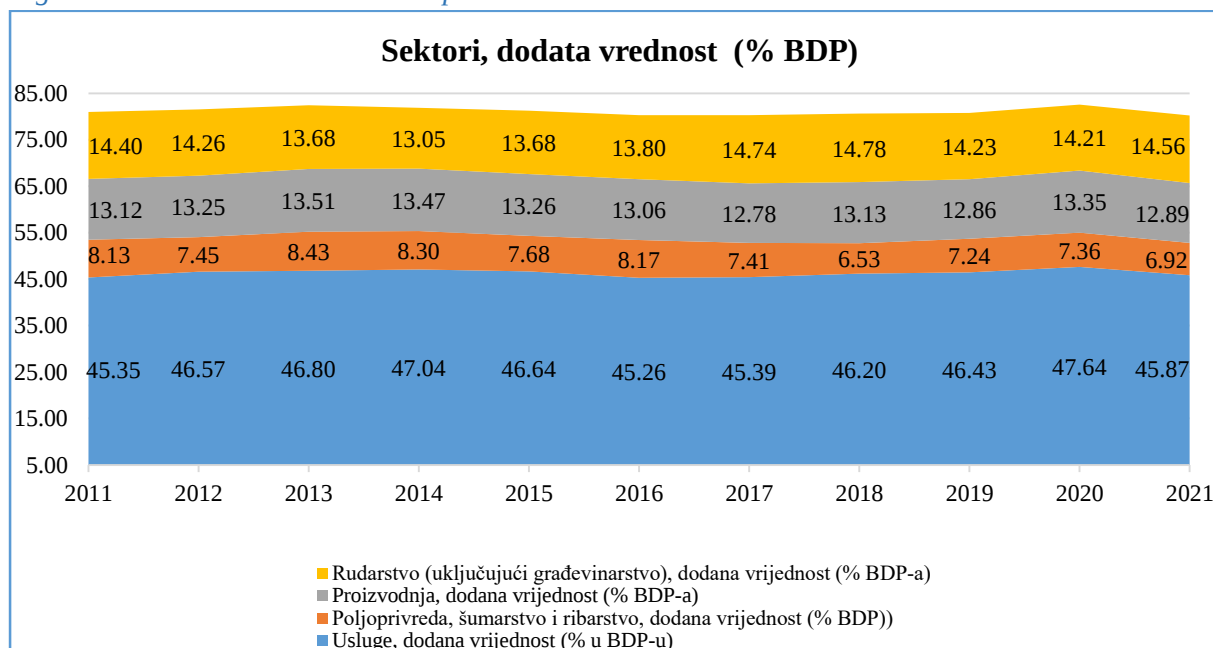
Izvor: WITS, ASK (uredilo osoblje DI/DIP-a)

Učešće dodate vrednosti u BDP-u po sektorima

Štaviše, između 2011. i 2021. godine, Kosovo je pokazalo malo strukturnih promena u sastavu svoje privrede. Za opštu privredu značaj proizvodnje je relativno ograničen. Deo dodate vrednosti proizvodnje (DVP), kao deo BDP-a, ostao je stabilan, dok je u 2021. zabeležio pad za 0.46%.

Težina dodate vrednosti u uslugama je u proseku činila 45%, dok je rudarstvo, uključujući građevinarstvo, u istom periodu u proseku činilo 14% BDP-a.

Figura 4. Dodata vrednost u BDP-u po sektorima

Izvor: WDI, pripremljeno osoblje DI/DIP-a

Strane Direktne Investicije

Strane direktne investicije utiču na povećanje mogućnosti za ekonomsku integraciju stvaranjem stabilnih i dugoročnih veza na međunarodnim tržištima.

Velike svetske kompanije prenose svoj kapital u one zemlje koje nude bolje uslove ulaganja. Pored nižih poreza, jeftinije i kvalifikovane radne snage, kompanije su zainteresovane i za vladavinu zakona i reda u zemlji ulaganja, ali i za obezbeđivanje investicija iz zemlje korisnice.

Učešće SDI-ova proizvodnje u ukupnim SDI-ovima za 2022. godinu iznosilo je 1,84%.

Strane direktne investicije prema ekonomskoj aktivnosti

Podaci Centralne banke Kosova pokazuju da su u 2022. godini neto prilivi SDI-ova u proizvodni sektor bili 14.3 miliona evra, dok su 2021. godini imali pad od 0.4 miliona evra. SDI u 2020. godini imale su neto odliv ekvivalentan 1.3% ukupnih neto priliva SDI-ova, u 2021. godini odliv je smanjen na 0.10% i u 2022. godini imamo pozitivan trend ili neto priliv ekvivalentan učešću prerađivačke/proizvodne industrije sa 1.84 % u ukupnim SDI-ova. Najveći deo SDI-ova je orijentisan na sektor nekretnina i građevinarstva, koji su privukli skoro 67.37% svih SDI-ova koje pritiču u zemlju u poslednjoj deceniji, koji imaju mali efekat širenja/prelivanja (spillover effect).

Što se tiče investicija, iako Kosovo ima najveći udeo formiranja bruto fiksnog kapitala prema BDP-u u BP6, nije moguće raščlaniti do koje mere se to postiže zbog ulaganja u mašine i opremu.

Tabela 2. SDI po privrednim sektorima, 2016 – 2022 (u milionima evra)

Sektori	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Poljoprivreda, šumarstvo i ribarstvo	1.3	(1.3)	0.1	1.5	2.8	1.1	0.7
Rudarstvo i kamenolomi	(19.1)	(4.9)	(2.7)	(6.9)	29.1	1.4	52.4
Proizvodnja	4.2	6.1	(17.7)	14.2	(4.6)	-0.4	14.3
Snabdevanje strujom, gasom, parom i klima uređajem	(0.4)	(0.8)	12.1	13.5	30	(38.8)	44.3
Snabdevanje vodom, kanalizacija, upravljanje otpadom	0.6	0.0	2.5	(0.6)	0.2	(0.5)	(0.2)
Građevina	28.1	5.1	24.8	(17.1)	11.4	16.7	26.7
Trgovina na veliko i malo, popravka motornih vozila, motocikala	14.0	9.0	19.6	(6.7)	(8.1)	(4.0)	15.1
Transport i skladištenje	0.9	(0.8)	(0.2)	(6.2)	(16.0)	4.3	(4.1)
Smeštaj i aktivnosti usluživanja hrane	0.8	1.1	1.8	1.4	1.1	0.7	(4.1)
Informisanje i komunikacija	(4.2)	(3.8)	(9.6)	2.3	1.6	17.3	14.0
Finansijske i osiguravajuće delatnosti	19.0	55.2	15.5	13.9	85.1	24.6	53.9
Poslovanje nekretninama	139.7	154.7	205.2	223.8	201.1	384.0	523.7
Stručne naučne i tehničke delatnosti	5.8	5.7	5.2	3.4	3.6	5.7	10.7
Administrativne i pomoćne aktivnosti	21.9	23.7	4.7	3.7	0.8	1.4	10.7
Javna uprava i zaštita; obavezno socijalno osiguranje	1.9	1.3	0.9	1.7	1.1	1.1	1.5
Obrazovanje	0.8	0.7	0.7	1.3	1.3	1.8	2.2
Ljudsko zdravlje i aktivnosti socijalnog rada	1.3	(1.0)	(0.4)	0.6	0.3	2.7	1.2
Umetnost, zabava i rekreacija	0.1	0.0	0.5	0.5	(0.1)	0.1	0.6
Delatnosti ostalih službi	3.9	3.7	7.2	2.8	1.7	(1.2)	1.2
Neklasifikovano	(0.3)	1.5	2.0	7.6	3.0	2.6	12.6

Izvor: Centralna banka Kosova / <https://bqk-kos.org/statistikat/serite-kohore/> pristupljeno dana 07.05.2023.

Podaci pokazuju da su u privrednoj delatnosti građevinarstva od vrednosti od 16.7 miliona evra SDI-ove zabeležile rast od 10 miliona evra ili je u 2022. godini uloženo 26.7 miliona evra, kao i u sektor „Rudarstvo i kamenolomi” sa negativne vrednosti od 1.4 miliona evra uloženo je 52.4 miliona evra. Delatnost koja je sa negativne vrednosti (38.8) miliona evra prešla na vrednost investicije od 44.3 miliona evra u 2022. godini je delatnost „Snabdevanje strujom, gasom, parom i klima uređajem”. Posmatrano po vrednosti ulaganja, sektor koji je zabeležio najveću investicionu vrednost je delatnost nekretnina sa 523.7 miliona evra.

Strane direktne investicije po zemljama

Strane direktne investicije (SDI) po zemljama, tokom godina 2015-2022, imaju stabilan trend povećanja vrednosti SDI-ova. Ukupna vrednost SDI-ova za 2022. godinu iznosila je 777.9 miliona evra, dok je 2021. godine iznosila je 420.4 miliona evra, što znači da je došlo do povećanja od 85%.

Tabela 3. SDI prema zemlji porekla, 2015 – 2022 (u milionima evra)

Države		Godine							
		2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
AT	Austrija	33.5	9.9	20.3	11.2	11.9	27.6	22.9	44.7
DE	Nemačka	45.3	25.7	55.9	60.3	70.2	67.5	121.9	194.2
SI	Slovenija	5.6	-4.5	1.2	-8.7	6.1	8.1	5.8	21.2
GB	Velika Britanija	26.6	13.6	27.0	57.4	0.8	21.4	0.1	-3.4
CH	Švajcarska	72.9	61.8	50.6	71.0	61.9	64.1	99.2	155.2
TR	Turska	55.4	42.7	29.5	12.2	-31.9	14.6	-38	39.0
NL	Nizozemska	-36.4	-23.1	-14.1	-39.7	1.9	0.1	7.6	43.7
AL	Albanija	40.1	28.6	2.4	22.3	15.2	39.8	50.4	79.8
LU	Luksemburg	0.1	0.6	2.1	1.9	1.3	-2.7	-3.6	1.8
RS	Serbia	0.8	-0.6	-1.4	0.4	0.4	6.0	5.0	-0.7
US	Sjedinjene Države	25.0	23.0	20.3	35.5	22.8	29.6	63.7	93.0
FR	Francuska	3.2	2.8	3.6	5.6	3.4	3.7	10.2	9.9
BG	Bugarska	1.6	0.4	0.5	2.1	1.0	0.9	-0.8	1.4
MK	Makedonija	0.1	3.2	-1.0	1.3	2.0	1.8	1.8	2.0
BA	Bosna i Hercegovina	0.8	1.2	0.7	0.4	0.1	0.1	0.4	0.3
HR	Hrvatska	0.1	-1.7	0.7	-1.0	0.9	-1.2	3.0	1.5
MT	Malta	0.1	0.1	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.8
CY	Kipar	0.1	0.4	0.8	1.3	2.9	0.9	0.9	1.7
SK	Slovačka	0.1	0.8	0.1	0.5	1.4	0.3	0.3	0.2
CA	Kanada	1.1	2.5	3.0	3.2	5.3	4.7	8.8	17.8
CZ	Češka	1.3	0.2	0.7	1.5	0.4	0.5	1.0	0.7
AE	Ujedinjeni arapski Emirati	1.4	3.6	13.4	-2.5	3.8	2.8	0.6	4.5
NO	Norveška	2.9	3.4	3.5	5.1	4.9	3.2	7.7	7.0
KW	Kuvajt	0.0	0.2	0.0	-1.1	0.7	0.1	-0.5	-0.1
ES	Španija	-0.8	0.2	2.5	0.3	0.7	0.0	0.3	0.1
EG	Egipat	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
IT	Italija	5.7	1.9	7.0	2.7	7.9	3.5	8.5	10.4
GR	Grčka	-0.2	-0.4	-1.2	-0.3	0.1	-0.1	-1.1	-0.1
HU	Mađarska	0.3	0.6	0.4	0.1	19.1	26.1	3.6	14.3
Tjera	Ostali	22.1	22.8	26.9	29.1	39.6	22.3	40.7	37.0
Ukupno		308.8	220.0	255.4	272.1	254.8	345.7	420.4	777.9

Izvor: Centralna banka Kosova, <https://bqk-kos.org/statistikat/serite-kohore/> pristupljeno dana 29.06.2023.

Među zemljama sa najvećim ulaganjima SDI-ova, za 2022. godinu, je Nemačka, sa investicijama od 194.2 miliona evra, uz rast od 59.34% u odnosu na 2021. Švajcarska je na drugom mestu po investicijama, sa 155.2 miliona evra, uz rast od 56.45 %, SAD sa 93 miliona evra, uz povećanje od 46%, Albanija sa 79.8 miliona evra, uz povećanje od 58.3% itd.

Finansijsko tržište

Što se tiče efektivnih kamatnih stopa kod ostalih depozitnih korporacija (ODK), uzimajući prosek kamatnih stopa za sektore prikazane u tabeli br. 4, u 2022. godini primećuje se blagi rast kamatne stope u odnosu na 2021. godinu.

Efektivna kamatna stopa u sektoru industrije je 6%.

Tabela 4. Efektivne kamatne stope na kredite ODK-ova

Sektori	Kamatna stopa 2020	Kamatna stopa 2021	Kamatna stopa 2022
Potrošački krediti	6.8%	6.4%	6.3%
Hipotekarni krediti	5.7%	5%	4.9%
Poljoprivredni	9.3%	7.96%	8%
Industrijski	6.0%	5.9%	6%
Uslužne	6.0%	5.9%	6%
Ostali sektori	6.3%	6.3%	6.5%

Izvor: Centralna banka Kosova, <https://bqk-kos.org/statistikat/serite-kohore/>

Tabela 4 odražava rast efektivnih kamatnih stopa u sektoru industrije, poljoprivrede, uslužnim i drugim sektorima, dok se blagi pad primećuje kod potrošačkih i hipotekarnih kredita.

Domaći krediti od banaka za privatni sektor (% BDP-a)

Finansijsko tržište na Kosovu je prilično slabo razvijeno za proizvođače. Svetska banka procenjuje da skoro 70% kosovskih kompanija finansira osnovna sredstva preko internih izvora, a samo 11% se oslanja na bankarsko finansiranje. Domaći kredit Kosova za privatni sektor, kao procenat BDP-a, iznosi 51% (što je isto kao i prosek BP6), ali je znatno ispod proseka OECD-a (160%). Štaviše, procenat kredita u prerađivačkom sektoru u ukupnim komercijalnim kreditima iznosio(činio) je samo 17,3% u 2021. godini.

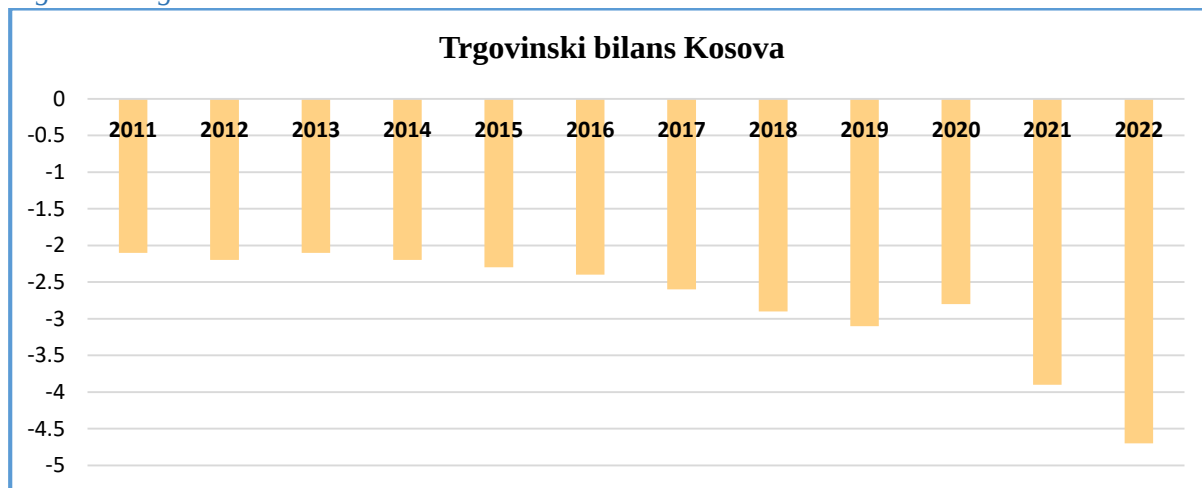
Prema godišnjem izveštaju Centralne banke Kosova za 2022. godinu, u ukupnim kreditima, prerađivačka industrija zauzima drugo mesto sa učešćem u kreditima sa 19.%, posle trgovine, koja dominira u svim ostalim sektorima sa učešćem u ukupnim kreditima sa 42,7%. Drugi sektor sa najvećim učešćem, proizvodni sektor, zabeležio je visok godišnji rast od 29.4 odsto i pokazalo se da je to sektor sa najvećim doprinosom u porastu ukupnog kreditiranja po privrednim sektorima.

Trgovinski bilans

Trgovinski bilans predstavlja odnos između uvoza za period od godinu dana. U 2022. godini, izraženo u finansijskim vrednostima, Kosovo je izvezlo 920 miliona evra i uvezlo 5,6 milijardi evra. Odnos izvoza i uvoza je (1,4:1,6), dok je pokrivenost uvoza izvozom za 2022. godinu 16.3%. U odnosu na prethodnu godinu u 2022. godini izvozi su zabeležili porast za 22%, dok je rast u uvozu 20%.

Odnos izvoza i uvoza je (1,4 : 8,6).

Figura 5: Trgovinski bilans Kosova u evrima

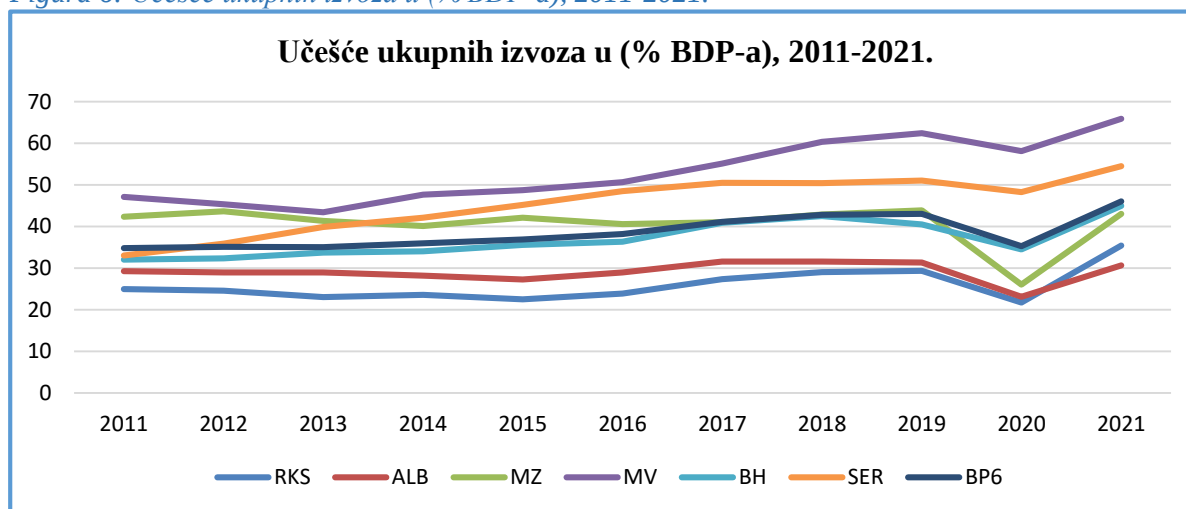

Izvor: ASK-Statistika spoljne trgovine (STJ), jun 2023. (obradilo osoblje DI/DIP-a)

Učešće(Udeo) ukupnih izvoza u (% BDP-a)

Učešće izvoza u BDP-u u odnosu na 2021. je zabeležilo porast u svim zemljama Zapadnog Balkana. Udeo izvoza Kosova u procentu BDP-a za 2021. godinu je 35%, dok je udeo izvoza u zemljama Zapadnog Balkana veći za 11%.

Figura 6: Učešće ukupnih izvoza u (% BDP-a), 2011-2021.

Izvor: WDI, ASK (obradio DI/DIP)

Prema figuri 6, Severna Makedonija ima najveće učešće izvoza u BDP-u sa 66%, u poređenju sa zemljama Zapadnog Balkana.

1. Izvoz i uvoz sa zemljama EU-a, CEFTA-e, EFTA-e i drugim zemljama, za sektor - C (prerađivačka industrija)

Pokazatelj broja preduzeća izvoznika, prema podsektorima prerađivačke industrije, pokazuje učešće preduzeća u izvozu. Prema OECD-u. Manje od 10% preduzeća su izvoznici u svim zemljama¹.

U prerađivačkoj industriji odnos između izvoza i uvoza u 2022. godini je (1,3 : 1,7), dok je pokrivenost uvoza izvozom 14.6%.

Od ukupno 5.984 preduzeća u okviru Sektora C, **1333 ili 22% su izvozna preduzeća.**

Podaci u tabeli br.5 predstavljaju odraz vrednosti izvoza i uvoza sa zemljama CEFTA-e, EFTA-e, EU-a i drugim zemljama, za podsektore Sektora-C, za godine 2019-2021.

Sektor-C, u ukupnom izvozu učestvuje sa 82.9%

• Izvozi, Sektor – C

Ukupna vrednost izvoza, za 2021. godinu, u zemlje EU-a, CEFTA-e, EFTA-e i druge zemlje, iznosila je 755.72 miliona evra, dok je sektor prerađivačke industrije učestvovao sa vrednošću od 626.34 miliona evra ili oko 84% u okviru ukupnog izvoza.

Podaci u tabeli br. 8, pokazuju da je povećanje izvoza Sektora-C, za 2021. godinu, veće za 57%, u odnosu na prethodne godine, budući da je povećanje izvoza u 2020. godini u odnosu na 2019. godinu iznosilo 36.6%.

Izvozima tokom 2021. godine, u Sektoru-C, dominira podsektor „Proizvodnja nameštaja“ sa 22% i povećanjem od 317%, u odnosu na prethodnu godinu. Proizvodi nameštaja su uglavnom su izvezeni u SAD sa 77%, u Švajcarsku sa 8% itd.

Na drugom mestu, po učešću u izvozu, svrstava se podsektor „Proizvodnja metala“, sa učešćem od 21%, dok je u odnosu na 2020. godinu ovaj podsektor imao porast za 17%. Zemlje sa kojima je najviše ostvaren izvoz iz ovog podsektora su: Italija sa 32%, Albanija sa 18%, Severna Makedonija sa 15% itd.

Na trećem mestu svrstava se sektor „Proizvodnja proizvoda od plastike i gume“ sa učešćem od 12%, u okviru Sektora-C, dok je ovaj podsektor zabeležio porast za 34% u odnosu na 2020. godinu. Proizvodi ovog podsektora su uglavnom izvezeni u Nemačku sa 21%, u Švajcarsku sa 14%, u Holandiju sa 12%, u Makedoniju i Albaniju sa po 7%, u Srbiju sa 6.7% itd.

¹ Exports by enterprise size class - OECD i Library / https://www.oecd-ilibrary.org/docserver/entrepreneur_aag-2013-11-en.pdf?

Podsektor „Proizvodnja gotovih metalnih proizvoda“ ima učešće u izvozu sa 8.4% i sa značajnim povećanjem od 66% u odnosu na 2020. Izvoz ovih proizvoda je uglavnom ostvaren u Kazahstanu sa 18%, Švajcarskoj i Nemačkoj sa po 15%, u Severnoj Makedoniji sa 9%, u Albaniji sa 7% itd.

U okviru podsektora, peti po redu, u izvoze, je sektor „Prerada prehrambenih proizvoda“ sa 7%, koji je u 2021. godini zabeležio porast za 33% u odnosu na prethodnu godinu. Prehrambeni proizvodi su se izvozili u Albaniju 17%, u Srbiju 14%, Severnu Makedoniju 11%, Nemačku 10% itd.

Podsektor „Proizvodnja pića“ u okviru Sektora-C učestvuje sa 6% i sa povećanjem u izvozu od 24% u odnosu na prethodnu godinu. Proizvodi od pića su se najviše izvozili u Albaniju sa 46%, Severnu Makedoniju sa 17% itd.

• Uvozi, Sektor C

Ukupani uvozi na Kosovo, iz zemalja EU-a, CEFTA-e, EFTA-e i drugih zemalja, za 2021. godinu je 4.684 milijarde evra, dok je Sektor C učestvovao u vrednosti od 4.338 milijardi evra ili oko 92.63%.

Sektor C u ukupnom uvozu učestvuje sa 92.63%.

Uvozima tokom 2021. godine u Sektoru-C dominira podsektor „Prerada prehrambenih proizvoda“ sa 13.4%, iako je u odnosu na 2020. godinu ovaj podsektor imao značajan porast od 24,5%. Ovi proizvodi uvezeni su iz Srbije sa 10,5%, iz Italije sa 8,74%, iz Severne Makedonije sa 7,89%, iz Turske sa 7,75%, iz Poljske sa 6,25% itd.

Na drugom mestu svstava se podsektor „Proizvodnja koksa i rafinisanih naftnih derivata“, sa učešćem od 10% u uvozima Sektora-C i povećanjem od 73.4% u odnosu na prethodnu godinu. Ovi proizvodi su se najviše izvezle iz Grčke sa 30%, iz Saudijske Arabije sa 14%, iz Italije sa 12%, iz Severne Makedonije sa 11% itd.

Podsektor „Proizvodnja motornih vozila, prikolica i poluprikolica“ zauzima treće mesto po uvozu, sa učešćem od 9% i zabeležio porast od 45% u odnosu na 2020. godinu. Proizvodi ovih motornih vozila su se uglavnom uvezle. iz Nemačke za 72% itd.

Na četvrtom mestu svrstava se podsektor „Proizvodnja metala“, sa učešćem u Sektoru-C sa 8,7% i povećanjem od 57% u odnosu na prethodnu godinu. Ovi proizvodi su uvezeni iz Albanije za 35%, iz Severne Makedonije za 10%, iz Ukrajine za 8%, iz Italije za 6,5% itd.

Podsektor „Proizvodnja hemijskih proizvoda“ u 2021. godini u okviru Sektora-C učestvuje sa 8,5% i zabeležio porast od 43% u odnosu na 2020. Ovi proizvodi su uvezeni iz Nemačke za 13,5%, iz Turske za 13%, iz Kine za 9%, iz Francuske 6% itd.

Tabela 5. Vrednost izvoza i uvoza sa zemljama CEFTA-e, EFTA-e, EU-e i drugim zemljama 2019-2021

Kod	Prerađivačka industrija, Sektor-C	Izvoz			Bilans		Uvoz			Bilans	
		2019	2020	2021	Razlika (2021>2020)	Razlika u % (2021>2020)	2019	2020	2021	Razlika (2021>2020)	Razlika u % (2021>2020)
10	Prerada prehrambenih proizvoda	28,424,151.36	33,402,372.88	44,439,203.38	11,036,830.50	33.04	459,196,871.23	466,609,046.82	580,982,202.06	114,373,155.24	24.51
11	Proizvodnja pića	28,665,800.23	29,666,793.39	36,884,711.45	7,217,918.06	24.33	82,588,664.30	77,586,544.73	116,576,207.92	38,989,663.19	50.25
12	Proizvodnja duvanskih proizvoda	-	-	32,000.00	-	-	68,512,606.49	63,009,976.51	87,226,753.91	24,216,777.40	38.43
13	Proizvodnja tekstila	7,875,908.03	17,948,552.17	22,623,419.15	4,674,866.98	26.05	56,796,552.95	66,662,771.63	100,387,677.75	33,724,906.12	50.59
14	Proizvodnja odeće	3,293,023.19	5,156,424.34	10,271,312.07	5,114,887.73	99.19	118,008,278.57	98,738,284.03	142,516,943.74	43,778,659.71	44.34
15	Proizvodnja kože i proizvoda od kože	3,080,819.54	2,335,812.77	3,321,006.18	985,193.41	42.18	49,380,964.63	38,212,879.80	50,096,010.97	11,883,131.17	31.10
16	Proizvodnja drveta i proizvoda od drveta i plute, osim nameštaja; proizvodnja predmeta od slame i tkanih-tkalačkih materijala	7,677,012.54	10,409,819.21	14,021,312.71	3,611,494.50	34.69	75,584,593.05	68,913,586.17	98,133,723.16	29,220,136.99	42.40
17	Proizvodnja papira i proizvoda od papira	2,039,439.64	2,893,870.02	3,979,310.25	1,085,440.23	37.51	61,938,776.04	58,771,929.99	76,575,084.54	17,803,154.55	30.29
18	Štampanje i reprodukcija snimljenih medija	-	-	-	-	-	192,046.50	140,039.96	46,396.38	(93,643.58)	(66.87)
19	Proizvodnja koksa i rafiniranih naftnih derivata	2,655,565.82	1,428,173.61	3,527,500.88	2,099,327.27	146.99	395,650,224.84	246,979,760.45	428,218,367.37	181,238,606.92	73.38
20	Proizvodnja hemijskih proizvoda	8,160,771.92	19,634,905.19	21,841,644.32	2,206,739.13	11.24	237,989,157.53	257,101,389.35	367,679,412.89	110,578,023.54	43.01

21	Proizvodnja osnovnih farmaceutskih proizvoda i farmaceutskih preparata	931,976.93	735,067.86	792,946.65	57,878.79	7.87	69,624,461.97	93,239,025.99	114,344,154.47	21,105,128.48	22.64
22	Proizvodnja proizvoda od gume i plastike	51,494,994.46	58,284,613.04	78,539,277.51	20,254,664.47	34.75	155,217,193.08	151,630,341.62	205,173,799.06	53,543,457.44	35.31
23	Proizvodnja nemetalnih mineralnih proizvoda	7,592,128.25	9,613,701.30	18,715,704.11	9,102,002.81	94.68	167,647,853.52	171,245,487.79	225,268,230.22	54,022,742.43	31.55
24	Proizvodnja metala	75,872,939.29	112,420,890.58	131,693,061.35	19,272,170.77	17.14	264,476,551.92	241,185,291.40	378,882,849.22	137,697,557.82	57.09
25	Proizvodnja gotovih metalnih proizvoda	23,451,261.04	31,730,428.78	52,724,138.82	20,993,710.04	66.16	112,031,510.36	124,107,528.74	150,806,844.07	26,699,315.33	21.51
26	Proizvodnja računara, elektronskih i optičkih proizvoda	5,318,945.82	8,256,502.33	11,425,043.55	3,168,541.22	38.38	108,667,847.51	108,189,194.60	152,991,201.85	44,802,007.25	41.41
27	Proizvodnja električne opreme	4,180,545.40	3,768,112.38	5,580,052.30	1,811,939.92	48.09	148,011,315.93	151,215,298.70	189,308,975.86	38,093,677.16	25.19
28	Proizvodnja mašina i opreme p.k.t.	8,057,317.86	9,424,222.44	15,165,124.02	5,740,901.58	60.92	217,871,513.60	206,678,136.71	306,918,216.18	100,240,079.47	48.50
29	Proizvodnja motornih vozila, prikolica i poluprikolica	2,924,958.97	4,086,495.42	6,167,183.79	2,080,688.37	50.92	299,743,201.02	268,176,636.63	389,833,231.61	121,656,594.98	45.36
30	Proizvodnja drugih transportnih vozila	87,518.23	106,339.81	136,498.63	30,158.82	28.36	8,368,461.37	15,983,817.52	54,965,924.63	38,982,107.11	243.88
31	Proizvodnja nameštaja	15,316,687.30	33,561,425.11	139,977,652.84	106,416,227.73	317.08	49,691,848.08	38,988,969.43	61,399,762.64	22,410,793.21	57.48
32	Ostala proizvodnja p.k.t	4,599,984.53	3,596,557.03	4,483,504.59	886,947.56	24.66	46,106,308.49	47,986,428.74	60,462,523.65	12,476,094.91	26.00
	Ukupno	291,701,750.35	398,461,079.66	626,341,608.55	227,880,528.89	57.19	3,253,296,802.98	3,061,352,367.31	4,338,794,494.15	1,277,442,126.84	30.29

Izvor: Agencija za statistiku Kosova, obrađeno od strane DIP/DI-a

2.1. Izvoz i uvoz sa zemljama EU-a, uključujući Ujedinjeno Kraljevstvo

Izvozi sa zemljama EU-a, za 2021. godinu, vredni su 214.7 miliona evra, što znači da je zabeležio porast za 48.97%, dok je vrednost uvoza 1.936 milijardi evra i predstavlja povećanje u uvozima za oko 37 % u odnosu na 2020. godinu.

Na osnovu tabele br. 9, u ukupnom iznosu komercijalnih razmena za 2021. godinu, Kosovo – EU, Ujedinjeno Kraljevstvo, izvoz učestvuje sa 11%, dok uvoz sa 89%, možemo reći da imamo trend rasta izvoza u odnosu na prethodnu godinu.

Tabela 6. Vrednost izvoza i uvoza sa zemljama EU-a, uključujući Ujedinjeno Kraljevstvo za 2019–2021. godinu

Kod	Prerađivačka industrija, Sektor-C	Izvoz			Bilans		Uvoz			Bilans	
		2019	2020	2021	Razlika (2021>2020)	Razlika (2021>2020)	2019	2020	2021	Razlika (2021>2020)	Razlika u % (2021>2020)
10	Prerada prehrambenih proizvoda	10,200,710.55	13,178,958.60	17,179,830.50	4,000,871.90	30.36	270,298,066.20	261,901,243.38	308,563,207.74	46,661,964.36	17.82
11	Proizvodnja pića	5,473,128.63	6,456,618.94	8,788,137.63	2,331,518.69	36.11	55,107,797.10	40,596,444.54	47,128,736.73	6,532,292.19	16.09
12	Proizvodnja duvanskih proizvoda	-	-	-	-	-	49,255,240.41	46,168,805.65	61,876,079.98	15,707,274.33	34.02
13	Proizvodnja tekstila	3,788,717.63	3,840,869.08	6,621,300.33	2,780,431.25	72.39	7,929,205.65	7,127,854.00	8,322,175.58	1,194,321.58	16.76
14	Proizvodnja odeće	2,042,388.01	1,890,517.46	2,270,618.94	380,101.48	20.11	7,432,895.22	5,676,436.48	7,355,443.44	1,679,006.96	29.58
15	Proizvodnja kože i proizvoda od kože	2,570,831.25	1,442,825.65	2,284,910.39	842,084.74	58.36	4,252,600.02	3,238,301.52	4,513,662.97	1,275,361.45	39.38
16	Proizvodnja drveta i proizvoda od drveta i plute, osim nameštaja; proizvodnja predmeta od slame i tkanih-tkalačkih materijala	3,112,584.10	4,743,204.51	5,602,674.06	859,469.55	18.12	38,620,394.41	30,195,842.71	41,126,446.57	10,930,603.86	36.20

17	Proizvodnja papira i proizvoda od papira	192,086.18	590,510.97	983,641.10	393,130.13	66.57	34,051,389.79	27,748,346.19	31,268,884.43	3,520,538.24	12.69
18	Štampanje i reprodukcija snimljenih medija	-	-	-	-	-	47,165.52	21,713.70	15,709.20	(6,004.50)	(27.65)
19	Proizvodnja koksa i rafiniranih naftnih derivata	535.05	45,994.86	53,090.28	7,095.42	15.43	205,572,380.02	135,657,078.52	204,390,317.26	68,733,238.74	50.67
20	Proizvodnja hemijskih proizvoda	3,137,342.94	10,259,254.03	11,095,702.02	836,447.99	8.15	139,793,906.33	140,242,511.42	197,631,933.27	57,389,421.85	40.92
21	Proizvodnja osnovnih farmaceutskih proizvoda i farmaceutskih preparata	17,520.00	-	188,217.30	-	-	47,944,225.47	57,724,657.19	72,364,412.75	14,639,755.56	25.36
22	Proizvodnja proizvoda od gume i plastike	25,466,885.43	28,403,227.43	43,512,318.02	15,109,090.59	53.19	81,664,634.12	73,875,700.18	102,356,952.76	28,481,252.58	38.55
23	Proizvodnja nemetalnih mineralnih proizvoda	1,834,013.95	2,290,815.98	5,087,419.34	2,796,603.36	122.08	60,825,685.50	51,408,920.13	75,867,923.83	24,459,003.70	47.58
24	Proizvodnja metala	20,690,712.12	36,720,531.68	60,598,720.23	23,878,188.55	65.03	59,298,364.72	46,357,191.42	69,573,854.37	23,216,662.95	50.08
25	Proizvodnja gotovih metalnih proizvoda	9,464,910.03	15,629,796.69	22,124,098.14	6,494,301.45	41.55	52,897,096.94	51,310,860.99	60,002,250.16	8,691,389.17	16.94
26	Proizvodnja računara, elektronskih i optičkih proizvoda	2,287,040.96	3,291,252.08	5,301,162.67	2,009,910.59	61.07	28,988,870.78	25,053,553.88	30,385,260.62	5,331,706.74	21.28
27	Proizvodnja električne opreme	869,658.06	888,130.18	1,445,195.53	557,065.35	62.72	53,098,346.80	48,787,559.90	61,554,973.30	12,767,413.40	26.17
28	Proizvodnja mašina i opreme p.k.t.	2,944,540.30	3,833,599.99	6,308,983.77	2,475,383.78	64.57	112,081,734.77	99,365,153.16	166,765,317.33	67,400,164.17	67.83
29	Proizvodnja motornih vozila, prikolica i poluprikolica	1,329,593.58	1,219,522.33	3,152,393.75	1,932,871.42	158.49	275,939,984.88	234,483,389.92	355,053,751.17	120,570,361.25	51.42
30	Proizvodnja drugih transportnih vozila	9,133.96	5,660.66	69,751.44	64,090.78	1132.21	2,003,524.33	2,078,898.90	4,398,768.87	2,319,869.97	111.59

31	Proizvodnja nameštaja	5,518,831.18	6,863,507.74	9,132,559.59	2,269,051.85	33.06	11,603,778.03	7,456,528.64	10,879,403.78	3,422,875.14	45.90
32	Ostala proizvodnja p.k.t	3,519,163.57	2,579,009.15	2,970,800.84	391,791.69	15.19	14,667,964.57	15,902,511.31	15,139,025.31	(763,486.00)	(4.80)
	Ukupno	104,470,327.48	144,173,808.01	214,771,525.87	70,597,717.86	48.97	1,613,375,251.58	1,412,379,503.73	1,936,534,491.42	524,154,987.69	37.11

Izvor: Agencija za statistiku Kosova, obrađeno od strane DIP/DI-a

- Izvozi sa zemljama EU-a, uključujući Ujedinjeno Kraljevstvo**

Na prvom mestu, sa učešćem u izvozu sa zemljama EU-a, svrstava se podsektor „Proizvodnja metala“ sa 28 odsto, dok je zabeležio visok rast u izvozu od 65% u poređenju sa 2020. godinom. Zemlja u koju su najviše izvezeni metalni proizvodi je Italija sa 70%.

Podsektor "Proizvodnja proizvoda od gume i plastike" u ukupnom izvozu sa zemljama EU-a učestvuje sa 20%, dok je u odnosu na prethodnu godinu zabeležio porast za 53%. Ovaj izvoz je uglavnom ostvaren u Nemačkoj sa 38%, u Holandiji sa 22%, u Italiji sa 9% itd.

U 2021. godini podsektor „Proizvodnja gotovih metalnih proizvoda“ učestvuje sa 10%, gde je zabeležio rast od 41,6% u odnosu na prethodnu godinu. Izvozi gotovih metalnih proizvoda namenjeni su tržištu Nemačkoj sa 36%, Holandiji sa 17%, Francuskoj sa 13% itd.

Rast izvoza, u zemljama EU-a, u 2021. u odnosu na 2020. godinu, zabeležen je u sektoru „Prerada prehrambenih proizvoda“ za 30%. U ukupnim izvozima Sektora-C, sa zemljama EU-a, ovaj podsektor učestvuje sa 8%. Proizvodi ovog podsektora izvezeni su u Nemačku sa 27%, u Italiju sa 18%, u Holandiju 11% itd.

- **Uvozi sa zemljama EU-a, uključujući Ujedinjeno Kraljevstvo**

Iz podataka prikazanih u tabeli br. 9, primećuje se da od 23 podsektora samo 21 njih ima povećanje uvoza sa zemljama EU-a tokom 2021. godine, dok su 2 podsektora Sektora C zabeležila pad.

Podsektor „Proizvodnja motornih vozila, prikolica i poluprikolica“ u 2021. godini u uvozu sa zemljama EU-a, u okviru Sektora C, učestvuje sa 18% i zabeležio rast od 51%, proizvodi motornih vozila su se uvozili uglavnom iz Nemačke sa 79% itd.

Podsektor „Prerada prehrambenih proizvoda“ učestvuje u uvozima sa 16% u okviru Sektora C, ali je 2021. godine zabeležio rast u uvozima za 18% u odnosu na 2020. Prehrambeni proizvodi su uvezeni iz Italije sa 16%, iz Hrvatske sa 10%, iz Poljske sa 12%, iz Slovenije sa 9% itd.

Podsektor „Proizvodnja koksa i rafiniranih naftnih derivata“, u okviru Sektora-C, sa učešćem u uvozima sa zemljama EU-a, je 10%, uz povećanje od 51% u 2021. u odnosu na prethodnu godinu. Uvoz je ostvaren uglavnom iz Grčke sa 62% i iz Italije sa 25%.

Podsektor „Proizvodnja hemijskih proizvoda“ učestvuje sa 10% u ukupnim uvozima sa zemljama EU-a, u okviru Sektora C. U 2021. godini zabeležio je rast u uvozima za 41% u odnosu na prethodnu godinu. Hemijski proizvodi se uvoze iz Nemačke sa 25%, iz Francuske sa 12%, iz Italije sa 10,59%, iz Poljske sa 9,2% itd.

Podsektor „Proizvodnja mašina i opreme p.k.t“ učestvuje u uvozima zemalja EU-a sa 8,6%, sa rastom uvoza u 2021. godini od 68% u odnosu na prethodnu godinu. Najveći uvoz ostvaren je iz Nemačke sa 43,6% i iz Italije sa 21%, iz Španije sa 12,7% itd.

Učešće u uvozima podsektora „Proizvodnja proizvoda od gume i plastike“ je 5,2% i sa povećanjem od 38,6% u odnosu na 2020. godinu. Proizvodi ovog podsektora uvezeni su iz Nemačke sa 46%, iz Italije sa 10 %, iz Bugarske sa 9% itd.

2.2. Izvoz i uvoz sa zemljama CEFTA-e

U tabeli br.10 prikazane su vrednosti uvoza i izvoza sa zemljama CEFTA-e za podsektore (10 do 33) u okviru Sektora-C.

Generalno, izvozi sa zemljama CEFTA-e, u okviru Sektora C, u 2021. godini zabeležili rast za 19%, dok je uvoz zabeležio rast za 45,5%.

Tabela 7. Vrednost izvoza i uvoza sa zemljama CEFTA-e za industrijske sektore, 2019 – 2021

Kod	Prerađivačka industrija, Sektor-C	Izvoz			Bilans		Uvoz			Bilans	
		2019	2020	2021	Razlika (2021 >2020)	Razlika u % (2021>2020)	2019	2020	2021	Razlika (2021>2020)	Razlika u % (2021>2020)
10	Prerada prehrambenih proizvoda	14,357,962.18	15,822,484.52	22,767,316.22	6,944,831.70	43.89	63,581,293.51	93,560,843.04	135,004,596.35	41,443,753.31	44.30
11	Proizvodnja pića	21,341,142.71	20,740,122.01	25,583,798.36	4,843,676.35	23.35	22,472,368.09	32,540,492.94	60,383,339.42	27,842,846.48	85.56
12	Proizvodnja duvanskih proizvoda	-	-	32,000.00			1,645,261.50	2,277,951.00	2,304,417.39	26,466.39	1.16
13	Proizvodnja tekstila	3,040,604.31	5,228,563.64	6,765,045.39	1,536,481.75	29.39	1,108,200.27	2,822,984.26	3,539,437.39	716,453.13	25.38
14	Proizvodnja odeće	517,408.79	488,449.48	701,680.57	213,231.09	43.65	511,477.99	1,132,013.28	1,860,176.61	728,163.33	64.31
15	Proizvodnja kože i proizvoda od kože	500,696.70	877,298.80	991,476.72	114,177.92	13.01	719,700.93	1,222,866.53	1,485,880.59	263,014.06	21.51
16	Proizvodnja drveta i proizvoda od drveta i plute, osim nameštaja; proizvodnja predmeta od slame i tkanih-tkalačkih materijala	1,879,859.73	1,744,933.42	3,217,748.30	1,472,814.88	84.41	15,500,859.88	19,325,981.97	26,047,554.60	6,721,572.63	34.78
17	Proizvodnja papira i proizvoda od papira	1,790,001.45	2,188,547.87	2,855,782.09	667,234.22	30.49	13,921,943.96	17,775,005.88	24,872,627.95	7,097,622.07	39.93
18	Štampanje i reprodukcija snimljenih medija	-	-	-			-	-	-	-	
19	Proizvodnja koksa i rafiniranih naftnih derivata	2,655,010.77	1,382,178.75	3,474,410.60	2,092,231.85	151.37	70,576,780.70	33,593,347.96	80,178,589.36	46,585,241.40	138.67

20	Proizvodnja hemijskih proizvoda	4,795,288.74	6,602,405.92	8,373,783.40	1,771,377.48	26.83	17,719,070.31	33,877,240.24	43,869,214.50	9,991,974.26	29.49
21	Proizvodnja osnovnih farmaceutskih proizvoda i farmaceutskih preparata	579,108.09	86,049.36	362,227.18	276,177.82	320.95	5,823,574.61	10,450,113.77	11,783,801.83	1,333,688.06	12.76
22	Proizvodnja proizvoda od gume i plastike	14,537,627.77	15,555,357.82	19,420,942.46	3,865,584.64	24.85	21463573.9	26,491,523.57	38,593,792.36	12,102,268.79	45.68
23	Proizvodnja nemetalnih mineralnih proizvoda	3,597,513.73	4,921,744.61	8,758,261.02	3,836,516.41	77.95	56,526,379.01	72,491,495.96	80,660,753.42	8,169,257.46	11.27
24	Proizvodnja metala	21,059,759.26	66,234,411.33	63,720,210.12	-2,514,201.21	-3.80	134,771,893.14	136,655,869.68	201,607,539.75	64,951,670.07	47.53
25	Proizvodnja gotovih metalnih proizvoda	7,218,038.23	9,224,505.71	11,356,341.40	2,131,835.69	23.11	8,159,565.03	18,128,793.07	23,641,801.82	9,969,228.04	30.41
26	Proizvodnja računara, elektronskih i optičkih proizvoda	1,932,229.50	3,201,790.63	3,955,946.95	754,156.32	23.55	49,994.83	230,590.18	523,521.50	292,931.32	127.04
27	Proizvodnja električne opreme	2,108,626.08	1,498,768.21	2,185,450.47	686,682.26	45.82	12,778,039.02	19,164,292.92	24,509,876.26	6,386,253.90	27.89
28	Proizvodnja mašina i opreme p.k.t.	3,495,179.99	3,957,021.33	5,412,952.68	1,455,931.35	36.79	3,163,047.99	8,038,065.30	11,286,908.01	4,875,017.31	40.42
29	Proizvodnja motornih vozila, prikolica i poluprikolica	810,090.04	1,538,426.36	1,242,990.34	(295,436.02)	(19.20)	344,331.00	634,105.24	398,200.90	(289,774.24)	(37.20)
30	Proizvodnja drugih transportnih vozila	43,530.78	47,315.01	51,976.97	4,661.96	9.85	8,487.17	165,502.77	223,385.13	157,015.60	34.97
31	Proizvodnja nameštaja	3,282,665.87	4,387,380.58	6,086,720.15	1,699,339.57	38.73	6,715,247.71	7,349,145.23	11,146,903.75	3,797,758.52	51.68
32	Ostala proizvodnja p.k.t	775,137.63	786,967.29	1,010,302.56	223,335.27	28.38	133,691.20	1,065,362.68	818,945.86	(246,416.82)	(23.13)
	Ukupno	110,317,482.35	166,514,722.65	198,327,363.95	31,812,641.30	19.11	457,694,781.75	538,993,587.47	784,741,264.75	245,747,677.28	45.59

Izvor: Agencija za statistiku Kosova, obrađeno od strane DIP/DI-a

- **Izvoz sa zemljama CEFTA-e**

Izvozima sa zemljama CEFTA-e, u Sektoru-C, tokom 2021. godine dominira podsektor „Proizvodnja metala“ sa učešćem od 32%. U 2021. godini ovaj podsektor je zabeležio pad u izvozu za 4% u odnosu na 2020. Zemlje u koje je izvezeno najviše metalnih proizvoda su: Albanija sa 38%, Severna Makedonija sa 30%, Srbija sa 24% itd.

Podsektor „Proizvodnja pića“ učestvuje u izvozu sa ovim zemljama sa 12,9%. Ovaj podsektor je zabeležio rast izvoza za 23% u odnosu na 2020. Proizvodi pića su se uglavnom izvozili u Albaniju sa 66%, u Severnu Makedoniju sa 24% itd.

Učešće u izvozima Sektora-C sa zemljama CEFTA-e obeležio je i podsektor „Prerada prehrambenih proizvoda“ sa 11.4%. U 2021. godini ovaj podsektor je zabeležio rast za 43.8% u odnosu na prethodnu godinu.

Proizvodi ovog podsektora izvezeni su u Albaniju 33%, u Srbiju 27%, u Severnu Makedoniju 23% itd.

Podsektor „Proizvodnja proizvoda od gume i plastike“, u okviru Sektora-C, učestvuje u izvozu sa 10%. Ovaj podsektor je zabeležio rast izvoza za 24.85% u odnosu na prethodnu godinu.

Zemlje sa kojima se najviše izvozilo proizvoda od gume i plastike su Albanija sa 29%, Severna Makedonija sa 29,6% i Srbija sa 27%.

Rast u izvozima od 13% zabeležio je sektor „Proizvodnja kože i proizvoda od kože“, ali sa niskim učešćem u Sektoru-C za samo 0.53%. Zemlje u koje su se izvozili proizvodi od kože su Albanija sa 76,06%, Crna Gora sa 5,54% itd.

- **Uvoz sa zemljama CEFTA-e**

Uvozi Kosova sa zemljama CEFTA-e, u 2021. godini, karakterišu značajno povećanje proizvoda iz Sektora-C (Prerađivačka Industrija), u najvećem broju podsektora.

U okviru podsektora Sektora C najveće učešće u uvozima sa zemljama CEFTA-e ima podsektor „Proizvodnja metala“ sa 25,7%. U 2021. godini ovaj podsektor je zabeležio rast u uvozu za 47.5% u odnosu na 2020. Metalni proizvodi su se uglavnom uvozili iz Albanije za 66%, iz Severne Makedonije sa 19% itd.

Podsektor "Prerada prehrambenih proizvoda" učestvuje u uvozima sa zemljama CEFTA-e sa 17%. Ali u 2021. zabeležio je rast u uvozu od 44,3% u odnosu na prethodnu godinu. Prehrambeni proizvodi su uvezeni iz Srbije 45%, iz Severne Makedonije 34% itd.

Na trećem mestu svrstava se podsektor „Proizvodnja nemetalnih mineralnih proizvoda“ sa učešćem od 10% u uvozima. U 2021. godini, ovaj podsektor je zabeležio rast u uvozu za 11% u odnosu na 2020. Proizvodi za ovaj podsektor uvezeni su iz Albanije sa 41%, iz Severne Makedonije sa 40% itd.

Najveći rast u uvozima sa zemljama CEFTA-e, u okviru Sektora C, tokom 2021. godine, zabeležio je sektor „Proizvodnja koksa i rafiniranih naftnih derivata“ preko 100% u odnosu na 2020. Proizvodi koksa su uvezeni iz Severne Makedonije sa 60%, iz Albanije sa 18%, iz Srbije sa 22% itd.

2.3 Izvoz i uvoz sa zemljama EFTA-e

Izvozi Kosova sa državama članicama EFTA-e, za 2021. godinu, zabeležili su vrednost od 50 miliona evra, rast od 29%, dok su uvozi zabeležili vrednost od 34.6 miliona evra, što je porast od 39% u odnosu na 2020. godinu.

Tabela 8. Vrednost izvoza i uvoza sa zemljama EFTA-e po industrijskim sektorima, 2019 - 2021

Kod	Prerađivačka industrija, Sektor-C	Izvoz		2021	Bilans		Uvoz			Bilans	
		2019	2020		Razlika (2021>2020)	Razlika u % (2021>2020)	2019	2020	2021	Razlika (2021 >2020)	Razlika u % (2021>2020)
10	Prerada prehrambenih proizvoda	769,721.14	940,383.22	896,030.46	(44,352.76)	(4.72)	1,174,757.97	1,269,685.90	1,440,169.39	170,483.49	13.43
11	Proizvodnja pića	936,411.26	1,165,846.05	1,285,285.42	119,439.37	10.24	520,749.71	334,431.68	469,526.79	135,095.11	40.40
12	Proizvodnja duvanskih proizvoda	-	-	-			9,304,367.00	4,924,526.54	7,225,952.56	2,301,426.02	46.73
13	Proizvodnja tekstila	81,883.57	474,158.46	359,836.12	(114,322.34)	(24.11)	119,480.66	110,129.59	108,644.07	(1,485.52)	(1.35)
14	Proizvodnja odeće	121,479.90	351,781.10	340,398.27	(11,382.83)	(3.24)	1,000,551.16	1,114,344.29	1,353,448.97	239,104.68	21.46
15	Proizvodnja kože i proizvoda od kože	7,137.07	4,551.06	4,782.75	231.69	5.09	31,469.11	58,184.98	33,822.05	(24,362.93)	(41.87)
16	Proizvodnja drveta i proizvoda od drveta i plute, osim nameštaja; proizvodnja predmeta od slame i tkanih-tkalačkih materijala	2,601,368.57	3,869,950.84	4,730,568.65	860,617.81	22.24	1,722,671.09	1,417,783.31	1,675,787.13	258,003.82	18.20
17	Proizvodnja papira i proizvoda od papira	38,656.39	89,680.54	98,626.44	8,945.90	9.98	408,142.57	420,023.52	387,783.89	(32,239.63)	(7.68)
18	Štampanje i reprodukcija snimljenih medija	-	-	-				-	-		
19	Proizvodnja koksa i rafinisanih naftnih derivata	20.00		-			520,882.13	353,981.98	388,517.99	34,536.01	9.76
20	Proizvodnja hemijskih proizvoda	164,444.14	293,053.61	2,125,023.41	1,831,969.80	625.13	798,371.46	912,702.40	2,008,042.19	1,095,339.79	120.01

21	Proizvodnja osnovnih farmaceutskih proizvoda i farmaceutskih preparata	-	540,300.00				2,171,639.95	1,981,112.15	1,784,475.36	(196,636.79)	(9.93)
22	Proizvodnja proizvoda od gume i plastike	7,498,335.98	10,592,959.00	10,884,862.08	291,903.08	2.76	1,329,700.29	950,653.8	1,962,641.09	1,011,987.29	106.45
23	Proizvodnja nemetalnih mineralnih proizvoda	1,584,746.34	2,136,675.17	3,578,711.16	1,442,035.99	67.49	1,255,337.25	881,333.64	1,095,502.76	214,169.12	24.30
24	Proizvodnja metala	1,434,712.54	1,320,338.20	1,822,666.42	502,328.22	38.05	766,561.06	822,106.27	1,360,596.91	538,490.64	65.50
25	Proizvodnja gotovih metalnih proizvoda	4,971,062.92	5,705,004.31	8,639,380.62	2,934,376.31	51.44	1,777,431.56	906,513.45	1,369,090.92	462,577.47	51.03
26	Proizvodnja računara, elektronskih i optičkih proizvoda	603,544.66	439,115.44	717,524.39	278,408.95	63.40	1,718,210.78	2,421,932.54	4,363,064.53	1,941,131.99	80.15
27	Proizvodnja električne opreme	1,128,991.17	1,318,182.27	1,756,016.24	437,833.97	33.21	1,061,129.13	1,017,043.46	1,101,156.70	84,113.24	8.27
28	Proizvodnja mašina i opreme p.k.t.	378,588.70	218,351.44	259,835.02	41,483.58	19.00	3,250,076.84	2,614,280.30	2,774,468.14	160,187.84	6.13
29	Proizvodnja motornih vozila, prikolica i poluprikolica	276,287.72	471,186.08	390,298.40	(80,887.68)	(17.17)	238,394.11	250,053.79	380,193.87	130,140.08	52.04
30	Proizvodnja drugih transportnih vozila	31,353.49	53,274.14	14,520.22	(38,753.92)	(72.74)	248,216.59	406,871.36	309,589.87	(97,281.49)	(23.91)
31	Proizvodnja nameštaja	6,337,998.92	8,596,968.62	11,748,506.87	3,151,538.25	36.66	1,033,619.27	836,766.14	999,467.30	162,701.16	19.44
32	Ostala proizvodnja p.k.t.	207,443.92	158,198.95	381,545.22	223,346.27	141.18	1,160,181.67	828,910.48	2,021,349.01	1,192,438.53	143.86
	Ukupno	29,174,188.40	38,739,958.50	50,034,418.16	11,294,459.66	29.15	31,611,941.36	24,833,371.57	34,613,291.49	9,779,919.92	39.38

Izvor: Agencija za statistiku Kosova, obrađeno od strane DIP/DI-a

- **Izvozi sa zemljama EFTA-e**

Podsektor „Proizvodnja nameštaja“, u 2021. godini, u okviru Sektora-C, učestvuje u izvozima sa zemljama EFTA-e sa 23.4%. Dok je u okviru podsektora zabeležio je porast od 36% u odnosu na 2020. Izvoz ovih proizvoda je najvećim delom ostvaren u Švajcarskoj sa 98%.

Na drugom mestu po izvozima, u zemljama EFTA-e, svrstava se podsektor „Proizvodnja proizvoda od gume i plastike“ sa učešćem od 21.7%, u okviru Sektora C. U 2021. godini ovaj podsektor je zabeleži rast za 3% u odnosu na 2020. godinu. proizvodi ovog podsektora su izvezeni u Švajcarsku sa 99.6%.

Podsektor „Proizvodnja gotovih metalnih proizvoda“, sa zemljama EFTA-e, ima učešće od 17%. Ovaj podsektor je u 2021. godini zabeležio rast izvoza za 51.4% u odnosu na prethodnu godinu, proizvodi ovog podsektora su zabeležili najveći izvoz u Švajcarskoj sa 91.8%.

U okviru Sektora-C, podsektor „Proizvodnja drveta i proizvoda od drveta i plute, osim nameštaja, proizvodnja artikla od slame i tkanih-tkalačkih materijala“, zauzima četvrto mesto sa učešćem u izvozima sa ovim zemljama od 9%. U 2021. godini izvoz zabeležio je rast za 22% u odnosu na prethodnu godinu, proizvodi od drveta su izvezeni u Švajcarsku sa 99.8%.

- **Uvozi sa zemljama EFTA-e**

Uvozi sa zemljama EFTA-e dominiraju uz učešće u uvozima iz podsektora „Proizvodnja duvanskih proizvoda“ sa 20,9%. U 2021. ovaj podsektor zabeležio je rast za 47% u odnosu na 2020. Duvanski proizvodi su uvezeni iz Švajcarske 100%.

Podsektor „Proizvodnja računara, elektronskih i optičkih proizvoda“ učestvuje sa 12.6% u zemljama EFTA-e. Dok je u 2021. godini zabeležio rast od 80% u odnosu na prethodnu godinu. Ovi proizvodi su uvezeni iz Švajcarske sa 55.1%, a iz Norveške sa 44.9%.

Podsektor „Proizvodnja mašina i opreme p.k.t.“, učestvuje u uvozima sa 8%, dok je u okviru podsektora u 2021. godini zabeležio rast od 6% u odnosu na prethodnu godinu. Ovi proizvodi su uvezeni iz Švajcarske sa 98.7%.

Od 23 podsektora, njih 5 je pretrpelo pad u uvozu sa zemljama EFTA-e. U 2021. godini najveći pad u odnosu na prethodnu godinu zabeležio je podsektor „Proizvodnja kože i proizvoda od kože“ za 42%, i „Proizvodnja ostalih saobraćajnih vozila“ za 24%.

2.4. Izvoz i uvoz sa drugim zemljama

Izvozi sa ostalim zemljama za 2021. godinu zabeležili su vrednost od 163 miliona evra, u odnosu na 2020. godinu, zabeležili su rast od preko 100%.

Uvozi sa ostalim zemljama, za 2021. godinu, zabeležili su vrednost od 1.528 milijardi evra, u odnosu na 2020. godinu zabeležili su rast za 45.8%. Trgovinska razmena Kosova sa drugim zemljama je 90% vrednosti uvoza i 10% izvoza.

Tabela 9. Vrednost izvoza i uvoza sa drugim zemljama za 2019 - 2021. godinu

Kod	Prerađivačka industrija, Sektor-C	IZVOZ			Bilans		IZVOZ			Bilans	
		2019	2020	2021	Razlika (2020 > 2019)	Razlika u % (2020 > 2019)	2019	2020	2021	Razlika (2020 > 2019)	Razlika u % (2020 > 2019)
10	Prerada prehrambenih proizvoda	3,095,757.49	3,460,546.54	3,596,026.20	135,479.66	3.91	124,142,753.55	109,877,274.50	135,974,228.58	26,096,954.08	23.75
11	Proizvodnja pića	915,117.63	1,304,206.39	1,227,490.04	(76,716.35)	(5.88)	4,487,749.40	4,115,175.57	8,594,604.98	4,479,429.41	108.85
12	Proizvodnja duvanskih proizvoda	-	-	-			8,307,737.58	9,638,693.32	15,820,303.98	6,181,610.66	64.13
13	Proizvodnja tekstila	964,702.52	8,404,960.99	8,877,237.31	472,276.32	5.62	47,639,666.37	56,601,803.78	88,417,420.71	31,815,616.93	56.21
14	Proizvodnja odeće	611,746.49	2,425,676.30	6,958,614.29	4,532,937.99	186.87	109,063,354.20	90,815,489.98	131,947,874.72	41,132,384.74	45.29
15	Proizvodnja kože i proizvoda od kože	2,154.52	11,137.26	39,836.32	28,699.06	257.69	44,377,194.57	33,693,526.77	44,062,645.36	10,369,118.59	30.77
16	Proizvodnja drveta i proizvoda od drveta i plute, osim nameštaja; proizvodnja predmeta od slame i tkanih-tkalačkih materijala	83,200.14	51,730.44	470,321.70	418,591.26	809.18	19,740,667.67	17,973,978.18	29,283,934.86	11,309,956.68	62.92
17	Proizvodnja papira i proizvoda od papira	18,695.62	25,130.64	41,260.62	16,129.98	64.18	13,557,299.72	12,828,554.40	20,045,788.27	7,217,233.87	56.26
18	Štampanje i reprodukcija snimljenih medija	-	-	-			144,880.98	118,326.26	30,687.18	(87,639.08)	(74.07)
19	Proizvodnja koksa i rafinisanih naftnih derivata	-	-				118,980,181.99	77,375,351.99	143,260,942.76	65,885,590.77	85.15

20	Proizvodnja hemijskih proizvoda	63,696.10	2,480,191.63	247,135.49	(2,233,056.14)	(90.04)	79,677,809.43	82,068,935.29	124,170,222.93	42,101,287.64	51.30
21	Proizvodnja osnovnih farmaceutskih proizvoda i farmaceutskih preparata	335,348.84	108,718.50	242,502.17	133,783.67	123.06	13,685,021.94	23,083,142.88	28,411,464.53	5,328,321.65	23.08
22	Proizvodnja proizvoda od gume i plastike	3,992,145.28	3,733,068.79	4,721,154.95	988,086.16	26.47	50,759,284.77	50,312,464.07	62,260,412.85	11,947,948.78	23.75
23	Proizvodnja nemetalnih mineralnih proizvoda	575,854.23	264,465.54	1,291,312.59	1,026,847.05	388.27	49,040,451.76	46,463,738.06	67,644,050.21	21,180,312.15	45.58
24	Proizvodnja metala	32,687,755.37	8,145,609.37	5,551,464.58	(2,594,144.79)	(31.85)	69,639,733.00	57,350,124.03	106,340,858.19	48,990,734.16	85.42
25	Proizvodnja gotovih metalnih proizvoda	1,797,249.86	1,171,122.07	10,604,318.66	9,433,196.59	805.48	49,197,416.83	53,761,361.23	65,793,701.17	12,032,339.94	22.38
26	Proizvodnja računara, elektronskih i optičkih proizvoda	496,130.70	1,324,344.18	1,450,409.54	126,065.36	9.52	77,910,771.12	80,483,118.00	117,719,355.20	37,236,237.20	46.27
27	Proizvodnja električne opreme	73,270.09	63,031.72	193,390.06	130,358.34	206.81	81,073,800.98	82,246,402.42	102,142,969.60	19,896,567.18	24.19
28	Proizvodnja mašina i opreme p.k.t.	1,239,008.87	1,415,249.68	3,183,352.55	1,768,102.87	124.93	99,376,654.00	96,660,637.95	126,091,522.70	29,430,884.75	30.45
29	Proizvodnja motornih vozila, prikolica i poluprikolica	508,987.63	857,360.65	1,381,501.30	524,140.65	61.13	23,220,491.03	32,809,087.68	34,001,085.67	1,191,997.99	3.63
30	Proizvodnja drugih transportnih vozila	3,500.00	90.00	250.00	160.00	177.78	6,108,233.28	13,332,544.49	50,034,180.76	36,701,636.27	275.28
31	Proizvodnja nameštaja	177,191.33	13,713,568.17	113,009,866.23	99,296,298.06	724.07	30,339,203.07	23,346,529.42	38,373,987.81	15,027,458.39	64.37
32	Ostala proizvodnja p.k.t	98,239.41	72,381.64	120,855.97	48,474.33	66.97	30,144,471.05	30,189,644.27	42,483,203.47	12,293,559.20	40.72
	Ukupno	47,739,752.12	49,032,590.50	163,208,300.57	114,175,710.07	232.86	1,150,614,828.29	1,085,145,904.54	1,582,905,446.49	497,759,541.95	45.87

Izvor: Agencija za statistiku Kosova, obrađeno od strane DIP/DI-a

- **Izvozi sa ostalim zemljama**

Na osnovu podataka prikazanih u tab. br. 12, primećuje se da izvozima sa ostalim zemljama prethodi sektor „Proizvodnja nameštaja” i „Proizvodnja tekstila”, kao rezultat trgovinskih sporazuma između domaćih kompanija i SAD-om.

Podsektor „Proizvodnja nameštaja“ zauzima prvo mesto sa učešćem u izvozima sa ostalim zemljama sa 69%, uz povećanje izvoza od preko 100% u 2021. godini u odnosu na prethodnu godinu, povećanje od oko 100 miliona evra. Proizvodi nameštaja se izvoze u SAD-u sa 95% itd.

Podsektor „Proizvodnja gotovih metalnih proizvoda“ sa ostalim zemljama, u okviru Sektora-C, učestvuje u izvozima sa 6,5%, dok su u 2021. godini zabeležili su značajan rast od preko 100% u odnosu na prethodnu godinu. Proizvodi proizvedeni u ovom podsektoru su uglavnom izvezeni u Kazahstan sa 90%.

Podsektor „Proizvodnja tekstila“ zauzima treće mesto sa učešćem u izvozima sa ovim zemljama sa 5.5%. U 2021. godini zabeležio je rast od preko 5.6% u odnosu na prethodnu godinu. Tekstilni proizvodi su se uglavnom izvozili u SAD-u za 88.7%.

- **Uvozi sa drugim zemljama**

U okviru Sektora-C, podsektor „Proizvodnja koksa i rafiniranih naftnih derivata“, u uvozu učestvuje sa 9%, dok je 2021. godine ovaj podsektor zabeležio rast za 85% u odnosu na 2020. ovi proizvodi su uvezeni iz Saudijske Arabije sa 43%, iz Izraela sa 15%, iz Turske sa 14% itd.

Podsektor „Prerada prehrambenih proizvoda“ zauzima drugo mesto u uvozima sa učešćem od 8.5%, u okviru Sektora-C, u 2021. Ovaj podsektor je zabeležio rast uvoza za 23.8% u odnosu na 2020. Odevni proizvodi su uvezeni iz Turske sa 33%, iz Brazila sa 31% itd.

Podsektor „Proizvodnja odeće“ učestvuje u uvozima sa 8,3% i sa povećanjem od 45% u 2021. godini u odnosu na prethodnu godinu. Odevni proizvodi su uvezeni iz Turske sa 57%, iz Kine sa 19% itd.

Podsektor „Proizvodnja mašina i opreme p.k.t.“, zauzima treće mesto sa učešćem u uvozima sa 7,9%, u 2021. godini i zabeležio je rast za 30% u odnosu na prethodnu godinu. Proizvodi mašina uvezeni su iz Kine sa 45,4%, iz Turske sa 35,8% itd.

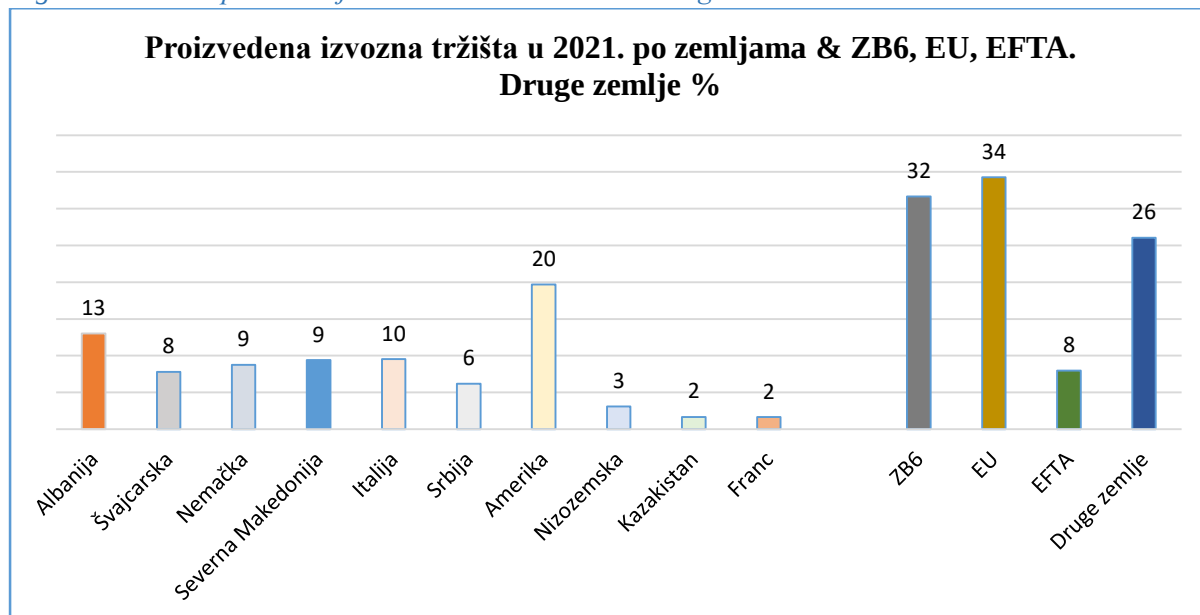
Dok je, kada je reč o padu, podsektor „Štampanje i reprodukcija snimljenih medija“ jedini koji je zabeležio pad za 74%.

Geografska raznolikost izvoza i uvoza

Prema podacima za izvoz za 2021, najciljana tržišta za proizvode Kosova bila su uglavnom u ZB6 i zemljama EU-a.

Prema ovim podacima, tržište Kosova je uglavnom diversifikovano u oko 10 zemalja, koje se smatraju velikim tržištima.

Figura 7: Učešće proizvodnje na izvoznim tržištima 2021. godine

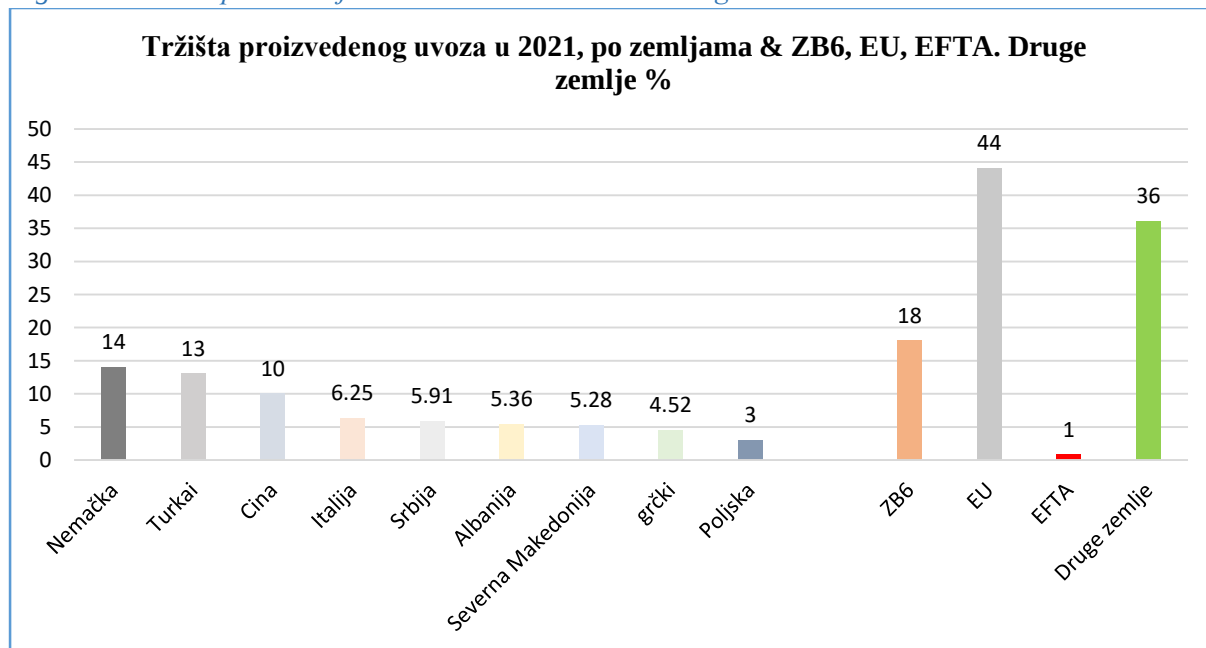

Izvor: Agencija za statistiku Kosova, obrađeno od strane DP/DI-a

Prema podacima o uvozu u 2021. godini, najciljanija tržišta bila su uglavnom u EU-u i drugim zemljama.

Prema ovim podacima, uvoz Kosova uglavnom zavisi od otprilike 9 zemalja.

Figura 8: Učešće proizvodnje na uvoznim tržištima u 2021. godini

Izvor: Agencija za statistiku Kosova, obrađeno od strane DP/DI-a

SOCIJALNA ANALIZA

Radna snaga

Prema zakonu o radu na Kosovu, radni odnos se može zasnovati sa bilo kojom osobom od osamnaest (18) godina. Radnu snagu čine zaposlena i nezaposlena lica, dok se neaktivna lica ne smatraju delom radne snage. Stopa učešća u radnoj snazi je procenat stanovništva radnog uzrasta zemlje koje se aktivno angažuje na tržištu rada.

Kosovo se suočava sa značajnim društvenim izazovima, koji se manifestuju u visokom siromaštvu i nezaposlenosti, osamnaest odsto (18%) stanovništva Kosova živi ispod granice siromaštva, sa 5.1% koje živi u ekstremnom siromaštvu (izveštaj SB-a i ASK-a, 2019). Štaviše, svaki šesti zaposleni Kosovar smatra se siromašnin u radu (Evropska Mreža Socijalnih Politika, EMSP, izveštaj, 2019).

Nacionalni procenat nezaposlenosti je na značajnom nivou, prema podacima Agencije za statistiku Kosova za 2022. godinu, od 12,6%, posebno su pogođene ranjive grupe kao što su žene (sa 16,5% nezaposlenih), dok starosna grupa oba roda mladih od 15-24 godine, nezaposlenost je 33%.

Učešće Sektora-C u opštoj zaposlenosti

U ovom delu izveštaja analizirani su podaci koji se odnose na broj preduzeća i broj zaposlenih. Pored prikaza statističkih podataka, analize pokazuju i trendove smanjenja ili povećanja zaposlenosti u industrijskim sektorima, ne samo u poslednjoj godini već i u uporednom periodu sa prethodnom godinom, kao i trendove u trogodišnji period.

Uporedni podaci u tabeli br.12 pokazuju da je u poslednje tri godine zabeležen je rast u zaposlenosti i broju preduzeća, što je pozitivan pokazatelj za dva analizirana pokazatelja. Analizirani podaci su pokazali da je učešće ukupnog broja preduzeća od 2022. godine povećano za 2,97% i u broju zaposlenih za 5.86% u odnosu na prethodnu godinu.

Sektor proizvodnje može dati značajan doprinos ublažavanju ovih izazova pružanjem inkluzivnih mogućnosti zapošljavanja i boljih plata. Međutim, proizvodni sektor pruži relativno ograničene mogućnosti zapošljavanja, trenutno zapošljavajući oko 11% radne snage 2021. godine, od 13% 2015. godine.

Sektor C - Prerađivačka industrija, u stopi zaposlenosti prema ekonomskoj aktivnosti, zauzima učešće oko 11%

Tabela 10. Sektor C, broj preduzeća i zaposlenih

Kod	Prerađivačka industrija	Broj preduzeća			Broj zaposlenih		
	Sektor-C	Godina 2020	Godina 2021	Godina 2022	Godina 2020	Godina 2021	Godina 2022
10	Prerada prehrambenih proizvoda	1369	1462	1503	8,081	9,902	9,914
11	Proizvodnja pića	78	102	102	2,138	2,221	2,195
12	Proizvodnja duvanskih proizvoda	2	7	5	26	74	28
13	Proizvodnja tekstila	176	173	179	802	809	914
14	Proizvodnja odeće	325	350	397	1,151	1,610	1,562
15	Proizvodnja kože i proizvoda od kože	43	39	39	420	406	454
16	Proizvodnja drveta i proizvoda od drveta i plute, osim nameštaja; proizvodnja predmeta od slame i tkanih-tkalačkih materijala	477	521	506	1,766	2,389	2,296
17	Proizvodnja papira i proizvoda od papira	107	102	111	720	646	658
18	Štampanje i reprodukcija snimljenih medija	177	180	174	785	962	842
19	Proizvodnja koksa i rafinisanih naftnih derivata	8	8	5	116	179	121
20	Proizvodnja hemijskih proizvoda	114	126	123	762	946	816
21	Proizvodnja osnovnih farmaceutskih proizvoda i farmaceutskih preparata	7	6	7	103	118	121
22	Proizvodnja proizvoda od gume i plastike	572	579	626	3,513	3,661	4,260
23	Proizvodnja nemetalnih mineralnih proizvoda	511	545	547	5,082	5,469	5,228
24	Proizvodnja metala	121	128	122	1,280	794	1,416
25	Proizvodnja gotovih metalnih proizvoda	736	770	790	3,112	3,065	3,595
26	Proizvodnja računara, elektronskih i optičkih proizvoda	25	28	27	71	80	107
27	Proizvodnja električne opreme	33	44	39	224	261	274
28	Proizvodnja mašina i opreme p.k.t.	33	38	34	174	274	168
29	Proizvodnja motornih vozila, prikolica i poluprikolica	N/A	6	8	53	111	70
30	Proizvodnja drugih transportnih vozila	8	9	4	54	55	45
31	Proizvodnja nameštaja	514	549	600	3,833	4,915	6,172
32	Ostala proizvodnja p.k.t	98	106	110	281	430	470
33	Popravka i ugradnja mašina i opreme	103	106	104	144	181	149
	Ukupno	5,637	5,984	6,162	34,691	39,558	41,875

Izvor: Kosovska agencija za statistiku, obrađeno od strane DIP/MIPT-a

Iz podataka u tabeli broj 12, što se tiče Sektora-C, u 2022. godini imamo povećanje broja preduzeća za oko 3%, dok je najveći rast zabeležen za 6.16% u 2021. godini u odnosu na prethodnu godinu.

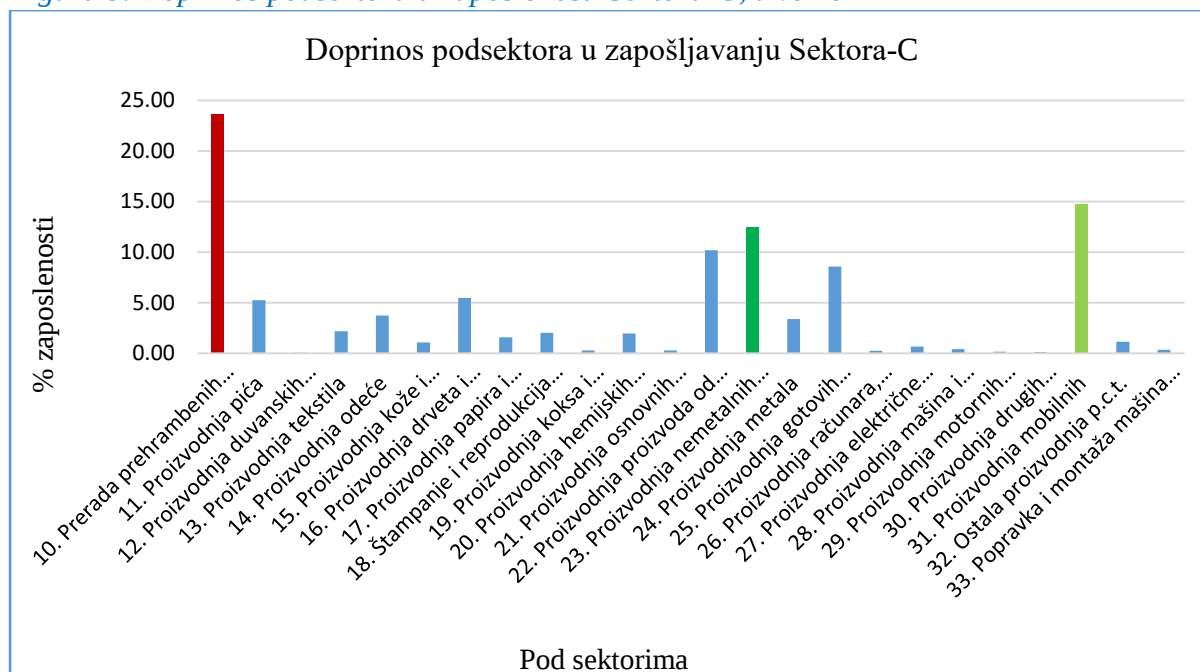
Takođe, zaposlenost je u 2022. godini zabeležila rast za oko 5.9%, dok je u 2021. godini zabeležen porast zaposlenosti od 14.03% u odnosu na prethodnu godinu.

Doprinos podsektora u ukupnoj zaposlenosti Sektora-C,

Doprinos sektora proizvodnje/prerađivanja u ukupnoj zaposlenosti na Kosovu za 2022. godinu je 8.9%.

Zaposlenost po podsektorima predstavlja doprinos svakog podsektora u otvaranju radnih mesta u okviru Sektora-C, (proizvodni/prerađivački sektor), prikazan kao u nastavku:

Figura 9. Doprinos podsektora u zaposlenosti Sektora-C, u % 2022

Izvor: Kosovska agencija za statistiku, obrađeno od strane DIP/MIPT-a

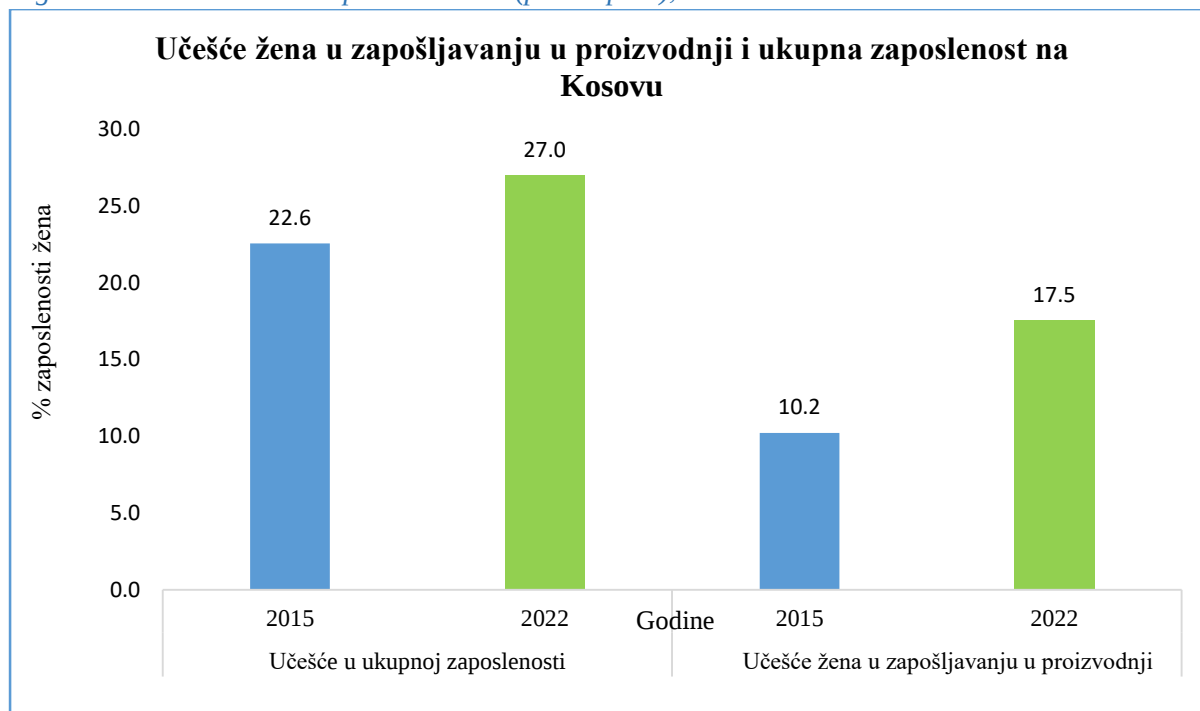
Na osnovu podataka prikazanih na slici br.8, najveći doprinos zapošljavanju u sektoru proizvodnje/prerađivanja na Kosovu stvara podsektor 10-Prerada prehrambenih proizvoda sa oko 24%, a zatim sledi podsektor 31-Proizvodnja nameštaja sa oko 15%, dok je na trećem mestu po doprinosu u zapošljavanju sektor 23-Proizvodnja nemetalnih mineralnih proizvoda sa oko 13%.

Žene zaposlene u Sektoru-C

Kosovo je imalo najnižu stopu učešća žena u proizvodnji u zemlji, uzimajući u obzir neke barijere kao što su n.pr. nepoštovanje ugovora o radu, koje se i dalje karakteriše visokim stepenom neformalnosti i nepovoljnim uslovima rada, posebno zapošljavanje žena i mladih ljudi.

Do sada je učešće žena u zapošljavanju prema podacima za godine 2015-2022, veoma nisko, posebno u proizvodnom sektoru, u zemlji je kontinuirano praćen spor trend zapošljavanja žena, ali sa obećavajućim podacima o pozitivnom rastu zaposlenosti po polu.

Figura 10: Sveobuhvatna zaposlenost u % (prema polu), na Kosovu 2015-2022

Izvor: ASK (obrađeno od strane DI/DIP-a)

Na osnovu objavljenih podataka sa figure br. 9, primećujemo da je zaposlenost žena na Kosovu u opštoj zaposlenosti u 2015. godini iznosila 22.5%, dok je u 2022. godini zabeležila blagi porast na oko 27%, što predstavlja povećanje od 4.5%, dok je učešće žena u zapošljavanju u ukupnoj zaposlenosti u proizvodnji bila niska na Kosovu, u 2015. godini od 10.22% i u 2022. godini sa povećanjem od oko 17.5%, što predstavlja porast u korist zapošljavanja od 7.3%.

Elastičnost zaposlenosti

Globalne promene na tržištima rada stvorile su velike mogućnosti, tako da čak i razvijene privrede imaju poteškoća da održe elastičnost zapošljavanja, promene mogu doći i iz mnogo faktora bilo iz kriza koja mogu biti nepredviđena, kao što je to bilo sa pandemijom Covid-19, ali i kao posledica digitalne transformacije. Elastičnost može imati promene u odnosu na produktivnost na radu, u zavisnosti od toga u kom pravcu će biti orijentisana godišnja stopa rasta, bilo od zaposlenosti ili od produktivnosti.

Tabela 11: Elastičnost zaposlenosti u poređenju sa drugim zemljama

Zemlje	Godišnja stopa rasta zaposlenosti	Godišnja stopa rasta DVP-a	EE	Klasifikacija
Albanija	4.7%	3.7%	1.29	Vođeno zaposlenošću
Bosna i Hercegovina	2.0%	1.7%	1.18	Vođeno zaposlenošću
Crna Gora	2.4%	0.6%	3.84	Vođeno zaposlenošću
Severna Makedonija	0.9%	-0.5%	(2.04)	Vođeno rastućom nezaposlenošću
Srbija	4.9%	1.5%	3.25	Vođeno zaposlenošću
Kosovo	2.8%	2.5%	1.11	Vođeno zaposlenošću
ZB6	3.7%	1.5%	2.39	Vođeno zaposlenošću

Izvor: WVDI, UNIDO, ILO, ASK (uredilo osoblje DI/DIP-a)

Analiza pokazuje da je između 2015-2020, sektor proizvodnje Kosova rastao godišnje po složenoj stopi od 2.5%, dok je zaposlenost u industriji porasla za 2.8%, tokom istog perioda. Prema ovim podacima, procenjuje se da je stopa rasta na Kosovu usmerena (vođena) zaposlenošću. Posmatrajući tabelu uopšteno, ispada da u većini zemalja Zapadnog Balkana imamo istu situaciju, povećanja su vođena zaposlenošću.

Iz urađenih analiza utvrđeno je da se pod sektore koji su svrstani sa povećanjem zaposlenosti pored povećanja dodate vrednosti u okviru Sektora-C, su; podsektor Proizvodnje pića, sa pozitivnom elastičnošću od 1.8%, podsektor Proizvodnje tekstila sa pozitivnom elastičnošću od 3.15%,

Podsektor drveta sa pozitivnom elastičnošću od 4.7%, podsektor papira sa 1.18%, podsektor hemijskih proizvoda sa 7.4%, podsektor farmaceutskih proizvoda sa 9.53%, podsektor plastike i gume sa 1.06%, podsektor nemineralnih proizvoda sa 12% , podsektor gotovih metalnih proizvoda sa 9.51%.

Plate u proizvodnji

Povećanje produktivnosti rada pozitivno se prevodi u povećanje plata u proizvodnji. Pozivajući se na podatke iz tabele 11. stopa rasta produktivnosti na Kosovu u 2020. godini je 1.6% i rast plata za 5.6%. Dok je u svim uporednim zemljama ZB6 stopa rasta plata bila pozitivna iako nisu zabeležile negativnu godišnju stopu produktivnosti rada.

Tabela 12: Plate

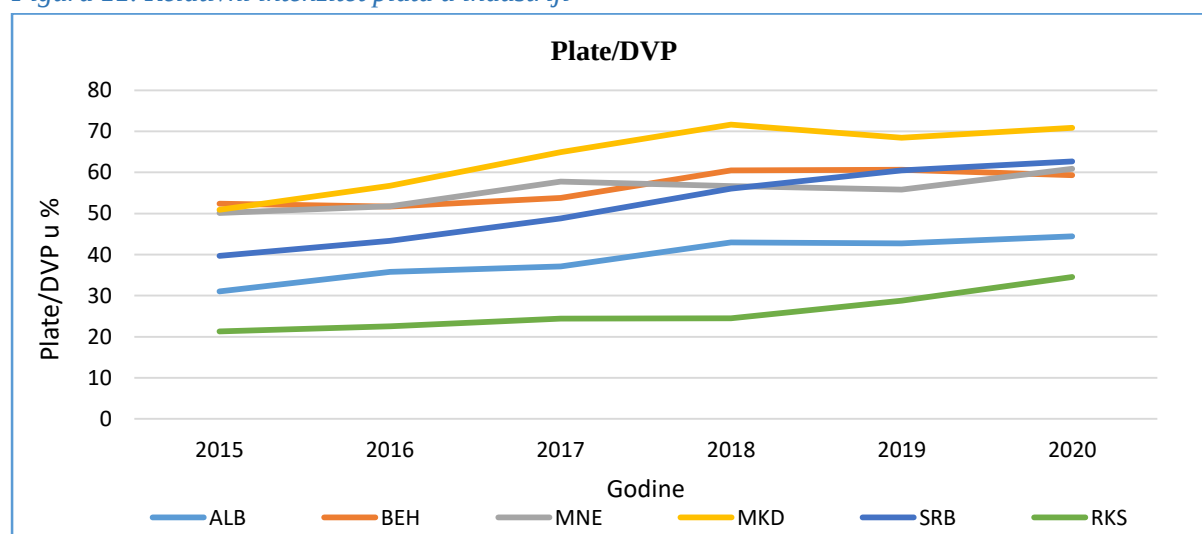
Zemlje	Stopa rasta plata	Stopa rasta produktivnosti
Albanija	10.10%	-1.01%
Bosna i Hercegovina	3.81%	-0.30%
Crna Gora	5.17%	-1.38%
Severna Makedonija	9.54%	-3.26%
Srbija	11.10%	-0.28%
Kosovo	5.65%	1.57%

Izvor: WVDI, UNIDO, ASK (obrađeno od strane osoblja DI/DIP-a)

Relativni intenzitet plata u industrijalizaciji

Između 2015. i 2020. plate u proizvodnom sektoru porasle su u proseku za 11%. Povećanje zarada radnika potvrđuje i studija relativnog intenziteta plata, merenog u procentima plata proizvodnje kao dela DVP-a. Ovaj indikator meri udeo DVP-a koji odlazi radnicima u proizvodnom sektoru u vidu plata. Figura 7 ispod pokazuje da je relativni intenzitet plata na Kosovu porastao sa 21% (2015) na 35% (2020). Ukratko, sa rastućim proizvodnim sektorom, ukupan račun plata u proizvodnji se povećao. Međutim, to i dalje rezultira najnižim relativnim intenzitetom plata u regionu. Sve uporedne zemlje zauzimaju više od 40% težine plata u DVP-u.

Figura 11. Relativni intenzitet plata u industriji

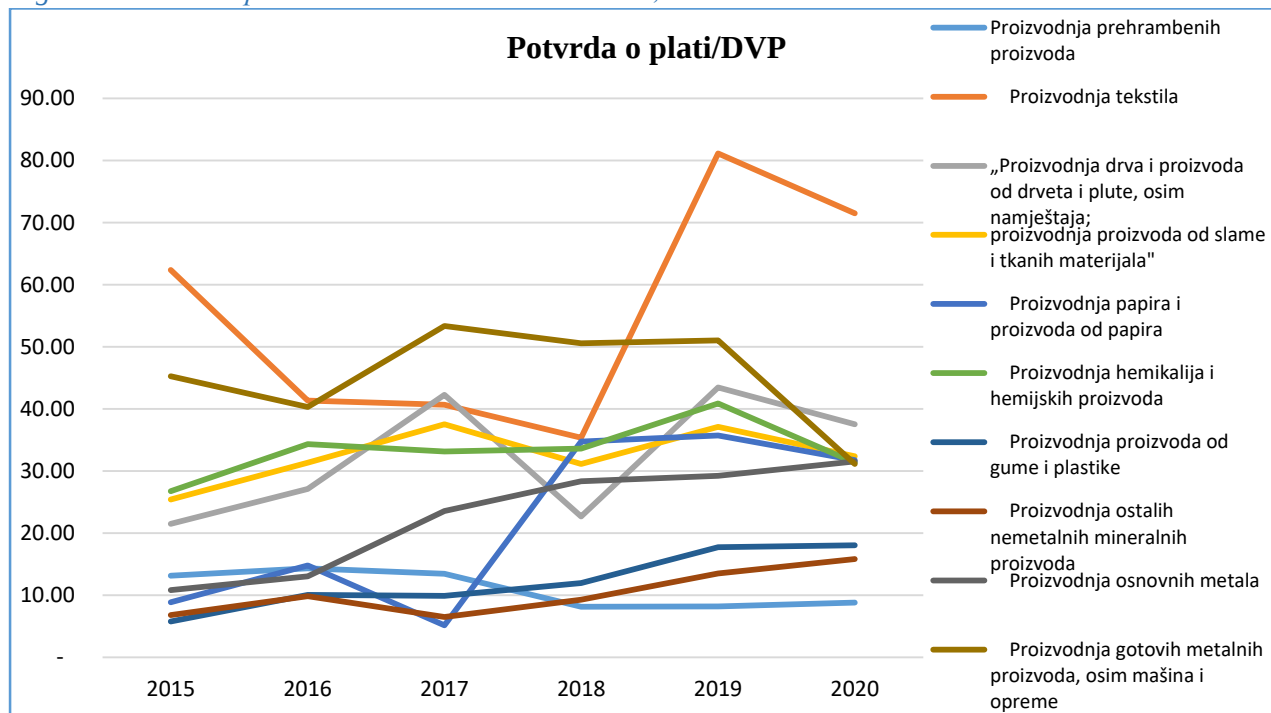
Izvor: Pokazatelji zemlje

Ukupne plate u sektoru-C, u odnosu na dodatu vrednost u proizvodnji (DVP)

Predstavlja odnos između fakture ukupnih troškova plata za Sektor-C, u korelaciji sa dodatom vrednošću proizvodnje.

Na figuri (slici) 10, u nastavku su prikazani neki od podsektora Sektora-C, gde se može videti procentualni odnos DVP-a sa fakturom ukupne plate za podsektor.

Figura 12: Fature plata u odnosu na dodatu vrednost, DVP izražen u %

Izvor: Agencija za statistiku Kosova (obrađeno od strane osoblja DI/DIP-a)

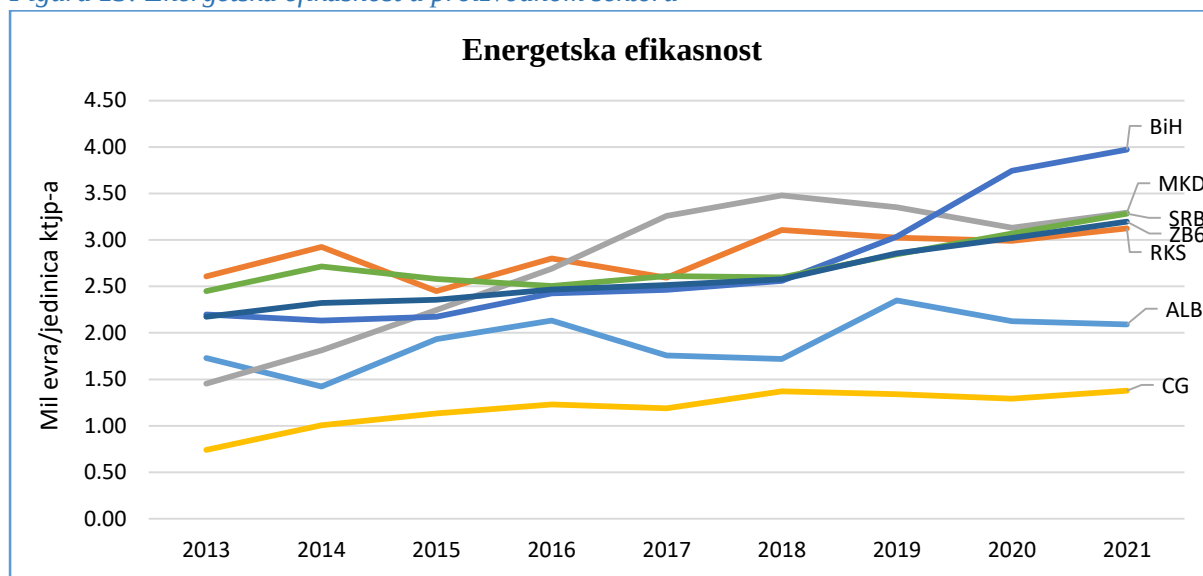
ANALIZA ŽIVOTNE SREDINE

Energetska efikasnost u proizvodnom sektoru

Kosovu je 2021. godine vrednost energetske efikasnosti u proizvodnji imalo 3.13 miliona evra po jedinici ktjpj (kilo tona po jedinici ekvivalenta nafte), što je manje od proseka zemalja ZB6 sa 3.20 miliona evra/ktjpj. Najveću vrednost energetske efikasnosti imala je BiH sa 3.97 miliona eura/ktjpj, dok Crna Gora ima najnižu vrednost od 1,38 miliona eura/ktjpj.

U 2013. godini energetska efikasnost je bila 2.61 miliona evra/jedinici ktjpj-a, u 2021. godini imamo povećanje efikasnost za 20%, u vrednosti od 3,13 miliona evra po jedinici ktjpj-a.

Figura 13: Energetska efikasnost u proizvodnom sektoru

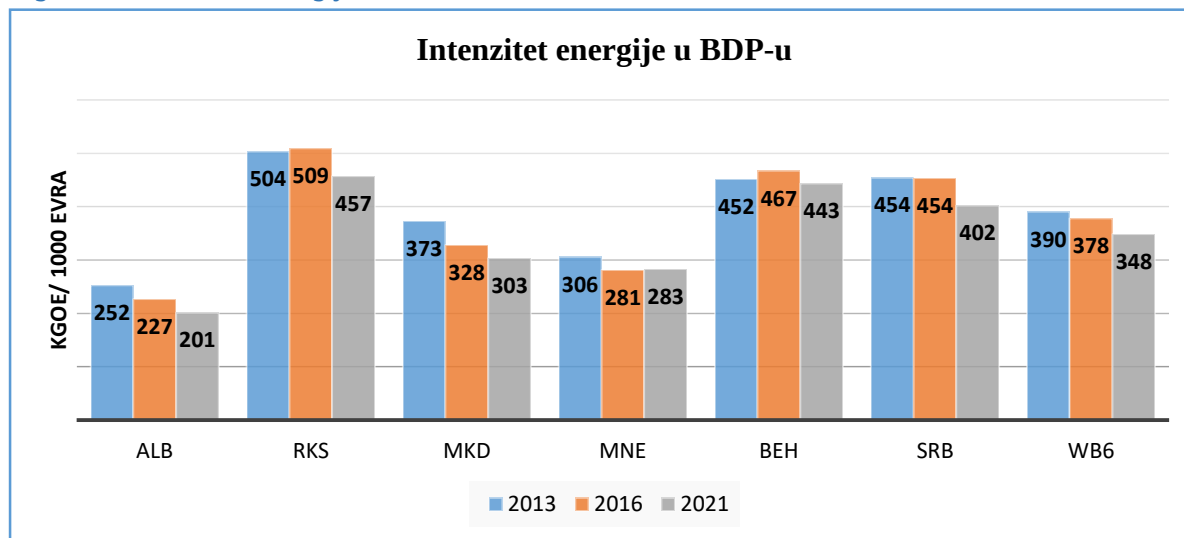

Izvor: Međunarodna agencija za energiju (International Energy Agency-IEA) (uredilo osoblje DI/DIP-a)

Intenzitet energije u proizvodnji

Energetski intenzitet na Kosovu (količina energije korišćene za proizvodnju jedinicu BDP-a) je značajno poboljšán tokom vremena, od 2013. do 2021. imamo pad energetskeg intenziteta za 12.28%, ali je veći od proseka zemalja Zapadnog Balkana.

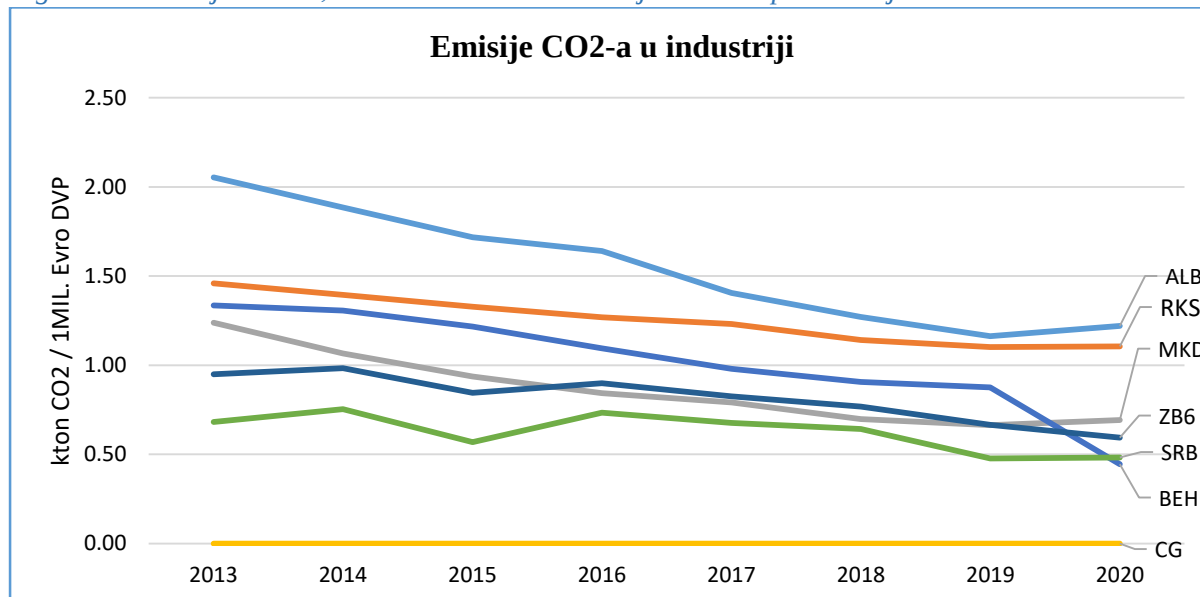
Figura 14: Intenzitet energije

Izvor: Međunarodna agencija za energiju (International Energy Agency - IEA)

Emisije CO₂-a

Emisije CO₂-a na Kosovu u sektoru proizvodnje su (1,1 tona CO₂ na 1 milion evra u DVP-u), od 2013. do 2020. godine postoji pad od 31.5%, iako postoji smanjenje, i dalje je iznad proseka ZB6. Najmanju emisiju CO₂-a ima Bosna i Hercegovina od 0.44 ktona CO₂ i Srbija sa 0,48 ktona CO₂ na milion eura DVP-a, dok za Crnu Goru nema podataka o emisiji CO₂-a.

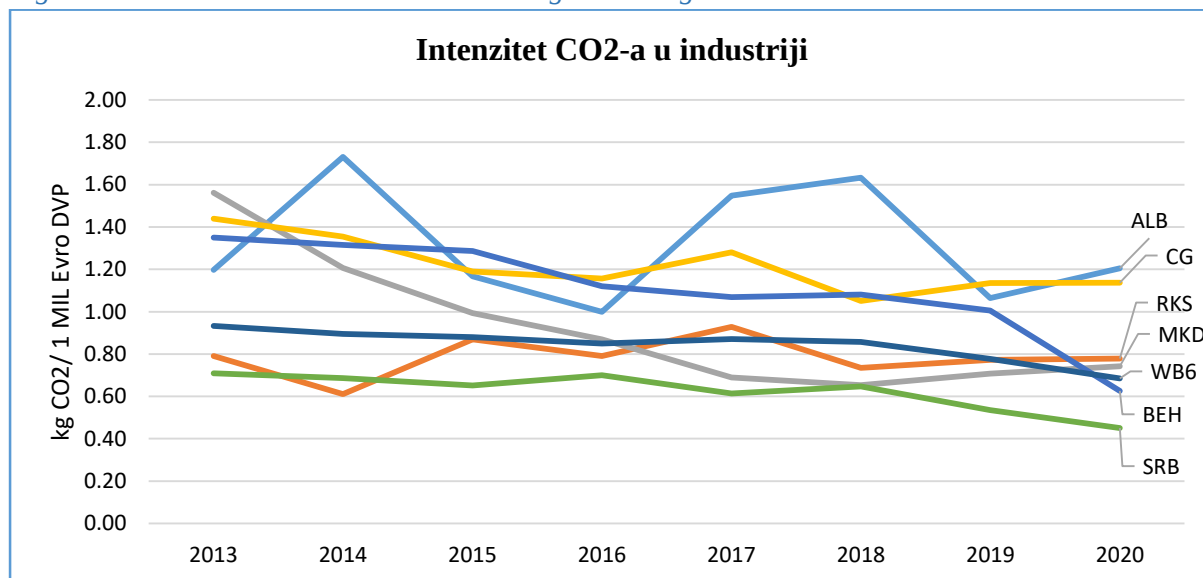
Figura 15: Emisije CO₂-a, na 1 milion evra u dodatnoj vrednosti proizvodnje

Izvor: Međunarodna agencija za energiju (International Energy Agency - IEA) (uredilo osoblje DI/DIP-a)

Intenzitet CO₂-a za dodatnu vrednost u proizvodnji

Kosovo je smanjilo svoj intenzitet CO₂-a na 1 milion evra DVP-a, po sličnoj godišnjoj stopi kao i druge zemlje ZB6, ali s tim da su Bosna i Srbija smanjile nešto bržim tempom, dok 2020. ima intenzitet emisije CO₂ veći od Srbije, Severne Makedonije i BiH, a niži od Crne Gore i Albanije.

Figura 16: Intenzitet CO₂-a na 1 milion evra generisanog DVP-a

Izvor: Međunarodna agencija za energiju (International Energy Agency - IEA) (uredilo osoblje DI/DIP-a)

Zaključci

- Iako je Kosovo pokazalo povećanje BDP-a po glavi stanovnika i raslo brže od zemalja u regionu, ono je i dalje ispod proseka ZB6.
- Sektor proizvodnje ostaje stabilan u učešću u BDP-u, međutim u odnosu na 2021. godinu pokazao pad i nastavlja da drži drugo mesto posle trgovine iako doprinosi povećanju dodate vrednosti proizvodnje u zemlji, kao i povećanju broja zaposlenih,
- Industrijalizacija Kosova, merena učešćem DVP-a u BDP, pokazuje stabilnost tokom godina i veća je od Crne Gore, Albanije i Severne Makedonije,
- Strukturuom privrednog sastava Kosova, zasnovanom na učešću DVP-a u BDP, i dalje dominira uslužni sektor, sa učešćem od 45%, dok proizvodni sektor učestvuje u proseku od 13% DVP-a u BDP ,
- Strane direktne investicije utiču na privredni rast, međutim SDI-ovi su orijentisani na sektor nekretnina i građevine, koji imaju manji efekat širenja (spillover effect),
- Bankovne kamatne stope su i dalje visoke za prerađivačku industriju sa 6%, što sprečava pposlovanjima da prošire svoje proizvodne kapacitete,
- Proizvodna/prerađivačka industrija ima visok potencijal za smanjenje trgovinskog deficita, uzimajući u obzir učešće u ukupnom izvozu sa 83%, pri čemu je pokrivenost uvoza izvozom samo 14%.
- Izvozi proizvoda proizvodne/prerađivačke industrije dolaze iz zemalja u kojima je koncentrisana dijaspora, što odražava ograničenu diversifikaciju izvoza na opštem tržištu. Značaj diverzifikacije se uočava širenjem izvoza sa SAD-om, u konkretnom slučaju u industriji podsektora „Proizvodnja nameštaja“,
- Uvozi prerađivačke industrije i dalje su visoki, zbog činjenice da privreda Kosova ne uspeva da intenzivira snabdevanje sirovinama iz domaćih izvora što bi doprinele smanjenju uvoza,
- Sektor prerađivačke industrije ima potencijal za veće zapošljavanje žena, ali je učešće žena u zapošljavanju u ovom sektoru i dalje nisko, u poređenju sa zemljama ZB6,
- Procenjujući produktivnost i plate, Kosovo i druge zemlje ZB6 imaju povećanje plata, međutim Kosovo je zabeležilo povećanje stope produktivnosti, dok druge zemlje imaju negativnu stopu produktivnosti,

- Energetska efikasnost u proizvodnoj/prerađivačkoj industriji na Kosovu nastavlja da raste tokom godina, ali ostaje ispod proseka zemalja ZB6 i bolja od Albanije i Crne Gore.
- Emisije CO₂-a u proizvodnoj/prerađivačkoj industriji na Kosovu nastavljaju da opadaju tokom godina, ali ostaju iznad proseka zemalja ZB6 i ima manje emisije CO₂-a od Albanije i Severne Makedonije.

Reference

- Agencija za statistiku Kosova / Anketa o radnoj snazi
 - Agencija za statistiku Kosova, Statistički godišnjak
 - Centralna banka Kosova, Godišnji izveštaj 2022
 - Centralna banka Kosova, SDI ekonomskim sektorima, [https://bqk-kos.org/statistikat/serite-kohore/qasur më 05.07.2023](https://bqk-kos.org/statistikat/serite-kohore/qasur_më_05.07.2023)
 - Centralna banka Kosova, SDI po zemljama, [https://bqk-kos.org/statistikat/serite-kohore/qasur më 29.06.2023](https://bqk-kos.org/statistikat/serite-kohore/qasur_më_29.06.2023)
 - Exports by enterprise size class - OECD iLibrary, https://www.oecd-ilibrary.org/docserver/entrepreneur_aag-2013-11-en.pdf
 - International Energy Agency (IEA)
 - United Nations Industrial Development Organization (UNIDO), <https://www.unido.org/search?keys=wages+kosovo>
 - World Development Indicators (WDI), <https://databank.worldbank.org/source/world-development-indicators>
 - World Integrated Trade Solution (WITS), <https://wits.worldbank.org/>
- Ovaj izveštaj je pripremilo Departman za Industriju/**Odsek za Industrijske Politike**.

Zahvaljujemo se **Agenciji za statistiku Kosova** na saradnji prikazanoj u pružanju statističkih podataka

Kontakt:

Ministarstvo Industrije, Preduzetništva i Trgovine

Departman Industrije, Odsek za Industrijske Politike

Ulica "Arbenor i Astrit Dehari" br.21, Lagja e Spitalit

10000 Priština/Republika Kosovo

Tel: +383 38 200 36 547

<http://www.mint-rks.org>